Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 13 НОЯБРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 136 (7014). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК октябрьски (1984 ш.) Пленумо решенеш кхоачашъеш

Хьувкъам лакхбе беза

Тха совхоза кхаш Тийрка довкъашта юхе ухь. Алхан-Чуртски канале чура хий дехкаш 1371 гектар латта да. Цу тlа хlара шера цо ра совхозо хьалкхею 4—5 миллион сома мальха тайп-тайпара культураш. Йоахкх 500 эзар сома мальха хьайбай продукци.

Хий дехкаш долча кхашкарен бешамашкарен хlара шера юкъера лаьрхlача тха совхоза болхлоша чуэц 8—10 эзар тонн баьццааьраш, 5—6 эзар тонн сом, хlара гектара тlара чудахьа 45—60 центнер ялат. Дика хьувкъаю доакъара культураш а.

Механизаци яьй хий дехкара балхашта. Догlапа хьасапе хий деттаеш ДДА—100м пхарех кхойттеи ДДН—70 ялхарех ворхlи агрегат, ши насосни станци я боахаме. Укх тlеххьарча шералка вьшкабстония лотокаш а уттаеш. 21 километр дlоахал долаш йола система хьаьйй совхозе. 25 километр дlаьха да кхашна гlолла хий ухаш дола хьадийлла каналаш, хьалъьй цхьа бlаь совгlа гидротехнически гlишло.

Хий дехкаш жьтта дилларах цхьайолча бригадаша цхьайтталагlча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъе вlаштlехьдаьннад. Царна юкъе я Сайдаеви Исуповаси кулгалду сон кхебеш йола бригадаш. Бригадира - зоотехника Хасиев Султана кулгалдеш болча ферма болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй шачхьалкхенга дулхи шурен йохкара планаш. Карара шу чакхдалалехьа цар кхы тlа а лохкарга 20 тонн дулхи 50 тонн шурея.

Дика болх бу баьццааьраш а алатен доакъарен культураш а хьалкхееча хий деттаеш йолча агрегаташ лелаеш болча трактористаша, машинисташа. дукха хlа йовцаш къахьегама Сийлен 3 степена орден еннача Рыкало Николая. Сулейманов Iаьлас. Грязнов Константина. Медведев Владимира, кхыбараша.

Сомий бешамашка хий дехкача нормаш дика тlехкхоачаш а еш къахьег Вязиева Таусас, Иванникова Клавас, Вианев Iарбе, Несенова Валентинас. дукхача кхыбараша. Цар хьинар на кходеш болх барах бlарчча шера цахаддаш городерча къахьегамхоша хоьда баьццааьраш лоаттаде вlаштlехьдоал.

Из ишта деле а баьццааьраш сомй кхеберий балха ятоган тхо раьза долаш яц. Мехка Кхачан программа кхоачашъяра дlадех баьццааьраш сомй дукхагlа хьувкъабелга. Цудухьа дегашта докха динахетар а хулаш тlанийцар совхоза къахьегамхоша КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста К. У. Черненкос КПСС ЦК октябрьски Пленуме даь къамаьл. Цо ниг-аьнна: «Бакъдар аьлча, дlахо а чlоаггlа къахьега декхарийла да вай юртбоахама продукци дукхагlа яккхара агропромышленни комплексе берригача доакъоша толаме болх бара хиланза даргдоаца хьалаш вlаштlехьдахара». Уж дешаш ларде а лаьца ше могта хий дехкаш долча лаьттаех пайда эцара тхоай уйлаши низаши тlадерзадаь къахьеташ да тхо.

Чакхдоалаш латт пхьойттаагlча пятилетка диьлагlа шу. Хlанзле дlадолаьда оаха дlахо йодача хана сом дукхагlа кхеберговла балхаш. Пайда эуш ца хинна къаьна гаьнаш тlаьгlача бешамашка сихеи дикеи хьувкъам лоуш йолча сортех йола тайп-тайпарча сома гаьнаш дlайоrlа лаьрхlад совхоза специалисташа. Цу гlулакха 55 гектара тlара къаьна гаьнаш дlаяьхай, ерригa дlахка эзараш 196 гектара тlара кхаш йолаш. Цига дlайоггlаргья дикача сортах болча Iаяйй гаьнаш, гуржий боалий гаьнаш. 5—10 июня кхоачаш йолча гlамагlий кердача сортий гаьнаш.

Хlанзле шийтта гектара тlа дlайийнай ховараш. Цар дlалоацаргья 54 гектар. Совхоза таро йолаш я бахача мальха бешамашка уж дlаера новкъостал де а.

Баьццааьрий хьувкъам лакхагlа хилийтара а кхъа хьешташ динагlа кхоачашдара а мерза шибаз, баццааьраш, кхы тайпа баьццааьраш тlадола кхаш дукхагlа хурда. Цу гlулакха эзаш царниашта лаьрхlа lаьрна латта хьатlадела, из хьаьндаьд минеральни органически удобренеш а тайса. Тоеш латт эррига парникаш.

Лакхе ма аллара, хий диллара хьежжа хьахул тха совхоза кхашкарчен бешамашкарчен культурий хьувкъам. Цудухьа хlана укх деноцка ма детташ йола агрегаташ тоеш боахк тха механизатораш. Цар доw деннад эррига техника 1985 шера 23 феврале тоаяь йистеяккха.

Тха совхоза кхашкарен бешамашкарен хьувкъам тийша ба республика мелиорацеи хий боахамеи министерства болхлоех а. Тха дукха да царга де дlоагlаш дола хаттараш. Шера пхе бетта болх беш хилац Алхан-Чуртски канал. Из цар хулийт наггахьа мара шелал ца отташ болча бlайхача мехка. Уж декхарийла ба геттара сиха канале эшараш кхоачашде. Цул совгlа, геттара бlеха хий доагlаш а хул канала чу гlолла. Из бахьан долаш баьццааьраш талхаш моттигаш а хиннай. Из кхоачамбоацар а дlаданкха деза цу министерствa специалисташа.

П. КРУТОВ,
Грозненча «Родина» яхача совхоза директор, Советски Союза Турпал.

Пятилетка диъ шера задани кхоачашъяьй

«Чечинтсельстрой» треста чуйоагlача Назрановски ПМК-432 эгтара дикагlа доарlдlача Гlишлонхоех а комплекски бригада бригадир Местоева Паьтlамат. 1968 шера денз балха моттиг ца хувцаш укхаза къахьегаш я из. Шийн балхах тlехдика кхеташ я бригада кулгалхо. Цудухьа таро хула цун ше керте латтача гlишлонхой къахьегаи социалистически ялы ча херта дика вlаштlехьаяикха. Пенгара дента дикагlа хул бригада доехаш дола къахьегама толамаш а. ПМК бригадашта юкъе пятилетка хьалхарча диъ шера план кхоачашъярах эгтара хьалхарчарца рапорт деннад цо.

Башха дика кулгалхои организатори хиларах тарра дукха совгlаташ тийнад Паьтlамата. Цун маька тlа лелаш я Ленина орден, Ленински юбилейни медаль, «Социалистически яхье котъьнчар» яха массехк сийлен Знак, нислагlчен иттлагlчен пятилетний ударник яха сийлен цlи а еннай цунна вlаштта шозза. Хlара шера чlогlъеш хьайоагlа из ше лелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи а.

СУРТА ТlА: комплексни бригада бригадир Т. Местоева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Планал совгlа

Пятилетка диъ лагlча шера план хамал хьалха кхоачашъяра шоай дерриге читаш оарцагlдаьхад «Горскнефть» НГДУ мехкдаьттало-хоша. Цулухье хlара бетта план тlанийца социалистически декхараш тlехкхоачашдеш хьабоагlа уж. Дlабахача итт бетта заданел совгlа цар даьккхад 6900 тонн мехкдаьтта, мальхала яьккхай 400 эзар сом мах бола товарин продукци. укх шера буравдетараша йисте а яьккха царга хьаеггай кхо скважина, заданех яла езаш хиннар шиъ мара йоацача. Из бахьан долеш дикка дукха мехкдаьтта тlаккхийттад. Къахьегама сесарле лакхъяра план 3.1 процент тlеххоачашъяьй. Укх деноцка хlара денне буса заданел совгlа доакх 24 тонн мехкдаьтта.

НГДУ цехашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Лунин Александр Васильевича кулгалдеча шоллагlча цеха коллективо. Ерригача управлене планал совгlа даькхача мехкдаьттах 6460 тонн цо даьккхад.

Б. МАГОМЕДОВ.

ДЕГ ТІАРА БАРКАЛ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 67 шу дизарца дувзадена Советски Союза Коммунистически парте Централъни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета цlергlа даьтъала юкъаши моаршал телами lалаьмате дукха лоацаш кхаьчад къахьегамхошнара, партийни, советски общественни организацешкара, предприятей, учрежденей, гlишлоний, колхозий, совхозий, Советски Эскарен Флотен тlемахой коллективашкара.

Моаршал луш лоацаш кхахьийтаро тешал ду партеи халкъеи цхьоагlо йохаргйоацаш хилара, КПСС-а ленински никъ вай мехка болхлой классо, колхоин ахархоша, халкъа интеллигенце хьаллоацаш хилара. Цар тlара гуш да Даьхена карагlдувлача исторически хlамаех советски наха доккхал делга, социализм хьалъетта керда, кхы а доккхагlа толамаш дахара хьийнар, цу кходеш къахьега уж кийча хилар, дегlаена социализм эргаьккха тоайра гlулакха юкъе шоашкахьара даькъа лаца лаьрхlа уж хилар.

Советски наха хьанкхайкаду советан наха ирва дола вахар Iалашдар, ерригача планета тlа чlоагlа машар оттабар духьа мехка чухьей дунен халкъашта юкъерча аренен парте лелаю политика, КПСС Централъни Комитето, новкъост Константин Устинович Черненко керте латтача цун Политбюрос кlаьд ца луш чакхдоаха гlулакхаш шоаш ньоабалдеш хилар.

Сийлахьа шу — Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизар гаргакхоачаш къахьегама коллективаша рапорташ тел къахьегама овсарле лакхъярах, дикала хьокхамаш тоадарах, бехкотоххами дисциплинен чlоагlъярах.

Уж дерригa хlамаш парте решенеш толаме чакхйоахаргхиларах, КПСС ЦК октябрьски (1984 шера) Пленумо тlанийца лаьтташта мелиораци ярен нарех пайда эцара эффективность лакхъярен йlаьхкача ханара программех, лерхlар — вай Даьхе кхы а низ болашагlен хозагlен ел-га, вай общество — кхы а кхоаенвагlа, вай вахар — кхы а чулоацамегlен дlаьхегlен делга а доллаш йола социально - экономически дегlаахара кхийола комплексни программаш кхоачашъергхиларах бола тешам ба.

Моаршалаш тlа белгалдоах, хlанзарча хьалашка, КПСС Программа керда редакци ньоабалье езаш йола аргlапара XXVII-гlа съезд практически кийчъе парти йолаеннача хана. Социалистически гlирс хьалбеча керда нотaлонаш йоахилга Iалашдар духьа кхы а хайнарегlа къахьега шоаш кийча хилар советски наха хьакхайкаделга.

Моаршалаш кхаьчад кхитта социалистически мехкий кулгалхошкара, доазол дехьарча мехкий коммунистически, болхлой, революционно - демократически партешкарен кортамукъален боламашкарен, правительствашкара, паччахьалкхенийн общественни деятелашкара, къаьсткъаьстача гражданашкара.

Советски паччахьалкхен цlей даькъала а дуццаш, вай доттагlаша белгалйоах агрессивни низий бехкагlа адамлеина тlабосса тlема кхерам юхабаккхара, халкъий суверенитетан паргlатонен тlаккхуладача империализмана новкъарле яра, ядерни тlемага дуне хlалах ца дайтара тlабераабаь советски халкъо доаттабеча ньовсамцара шоай солидарность. Лоацашка хьакхайкаду КПСС-ой Советски правительствaн латтaя тlа машар лоаттабарак чlоагlбаран тlаберзабаь леррагlа чакхдоаха никъ хьаллоацаш хилар, советски халкъо социалистически содружества мехкий халкъашта, дерригача прогрессивни низашца цхьана дунен халкъашта юкъера политически климат уиехцlена яра, планете чlоагlа машар Iалашбара ший де йиш йолаш мел дола хlама дергдолгах дог тайша хилар.

КПСС Централъни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тlара баркал оал ерригача партийни, советски, общественни организацешта, предприятей, учрежденей, гlишлоний, колхозийи совхозийи, Советски Эскарен Флотен тlемахой коллективашта, социалистически мехкий кулгалхошта, доазол дехьарча коммунистически, болхлой, революционно - демократически партешта, правительствашта, паччахьалкхенийн общественни деятелашта, демократически организацешта, хlаьта иштта къаьст-къаьстача гражданашта Сийлахь-боккхача Октябра 67 шу дизарце дувзадена на даькъала дувцаш моаршалаши лоацаши дахкийтарах.

КПСС	СССР	СССР
ЦЕНТРАЛЪНИ	ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА	МИНИСТРИЙ
КОМИТЕТ	ПРЕЗИДИУМ	СОВЕТ

КРЕМЛЕ ХИННА ВІАШАГІКХЕТАР

12 ноябре КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос тlанийцар Кремле балха визитагlа Москве йена Венгерски Социалистически парте ЦК Политбюро член, Венгерски Халкъа Республика Министрий Совета Председатель Д. Лазар.

Цlенача дага тlара новкъостий хьалашка къамаьлаш деш лакха мах бир шиъ партена, мехкашта, халкъашта юкъе латтача гlулакхий хlанзарча боарама. Арахьарча политика актуальни проблемаш ювцаш, белгалдаьккхад шакхе оагlув дlахо йодача хана а социалистически доттагlлен паччахьалкхений цхьоа гlо чlоагlъеш барт тоабеш, цар вlашаг леладу беркате гlулакхаш массе оагlора аргадоахаш тоале, дунен халкъашта юкъера хьалаш тоадара тlаберзабаь бола вовзал долча мехкий юкъара никъ дlабахьа лаьрхlа хилар.

Шо-шоашта хетараш вlашка дийцача гучадаьлар, КПСС в ВСРП а, СССР-ей, ВНР-ей правительствашка дийцача дерригача дешаех йола уйлаш йиза цхьатарра йолаш хилар. Къамаьлашта юкъе даькъа лаьцар:

Советски оагlонгахьара — КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела, СССР кхыча мехкашкарча гlулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитела В. В. Кузнецова, КПСС ЦК секретара К. В. Санова;

Венгерски оагlонгахьара — ВСРП ЦК члена, ВНР Министрий Совета Председатела заместитела Й. Марьяи, ВСРП ЦК члена, ВНР Министрий Совета Председатела заместитела Л. Фалувеге, ВСРП ЦК члена, ВНР арахьарча торговле министра П. Вереша.

Къамаьл деча хилар иштта КПСС ЦК Генеральни секретара помощник В. В. Шарапов, ВНР-ера СССР посол В. Н. Базовский, СССР-ера ВНР посол Ш. Райнаи.

ДОГ ХЬЕСТАШ

Советски халкъо Сийлахь - боккхача Даймехка тlем тlа Котало яьккха 40 шу дузача цlейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тlа а ийца, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба Грозненски радиотехнически завода болхлой. Цунга хьенка дог хьесташ да цар доаха къахьегама толамаш а. Массе а долча технико - экономически хьокхамий итт бетта план дикка тlеххоачашъяьй, планах лаьрхlачул совгlа арахийцай 107 эзар сома мальха тайп-тайпара продукци, сихай 117 эзар сом мах бола товарни продукци. Дика лоархlабаьб уж потребителашта поставкаш ярен нормативно - цlена продукци арахецарен заданех а.

Арахецача продукцега дlабода мах пламах лаьрхlачул ах процент лохбара парте енна задани диаза тlеххоачашъяьй. Из лохбара чотах производствана ходаьл 300 эзар сом. Къахьегама овсарле лакхъяра итт бетта задани 6.4 процент тlеххоачашъяьй завода коллективо. Дуккьал из лакхъяра чотах хьаьй цо планал совгlа ара мел хийна продукци.

Предприятие цехашта юкъе лаьржача Октябре цlейна хьалхарча яхье котъьнчарех я Котлярова Вера. Степаненко Нина. Нестерев Клим Николаевич керте латтача цехий коллективаш. Цар эггара хьалха рапорт делар итт бетта задани кхоачашъярах.

Бригадашта юкъерча яхье хьалхара моттиг а яьккха, хlанзлехьа пятилетка хьалхарча диъ шера задани кхоачашъяьй Абидин Николая, Репешкова Раисас, Елкин Алексея кулгалдеча регулировщиний, нормировщиний, слесарь - инструментальщиний бригадай коллективаша. Шоашта карагlдаьнначох кхоачам а ца беш, хlара сменагlа нормаш 130—140 процент кхоачашъеш къахьегаш ба уж укх деношка.

ВІАШКА ЦА ДОАГІА КЪАМАЬЛАШ

МАЬКХ ЕЧА ЗАВОДАШКЕИ ИЗ ЙОХКАЧА ТИКАШКЕИ ГІОЛЛА ЯЬ РЕЙД

Халкъа тlахьожйма Грозненски городской комитета штате боаца инспектораши юкъебоагlаш йола газета рейдови бригада хьожаш хилар город Грозней маьхк еча заводашка из продукци ишта хьаю, цул дикаа ишта, цул совгlа, тикашка маьхк ишта хьачуйхь из ишта йохк.

Эггара хьалха тхо долх «Продтовары № 2» яхача Грозненски объединене. Города Ленински района маьхк йохкаш йола тикаш цунна чуйоагlаш я. Тхо цига дахар фуд аьлча, из да маьхк лоаттаеча заводий хьакъехьа цига фу оал хьаьна безам хилар. Ховш ма дий, тикашка каст-кастта маьхк яц, кхаш мах балхара баьлча бьесел кулгаш хьал а лаьца чуухаш хилар, цкъаза маьхки йоккхий очередаш уттаалга, хьаьнаш йола маьхк йоагl йолча хана бийда е тlера чкъорг хьалъьйна хулга.

Объединене тха къамаьл хилар товаровед йолча Д. Д. Крымоваьйца. Маьхк ю заводаш хоастаеш яц' из. Цу шийн бахьанаш а да

— № 5 йола маьхк ю заводи маьхк ю комбинати я тха болх дукхагlа юхабеттар, — йоах Крымовас. — Денна буси тха объединене наьага дlаккхоачийт 30—37 тонн маьхк. Бакъда, дlакхачийта езар-м дукхагlа я 44 тонн. Иштал тикашка хьачуяьхаш из, № 5 йолча заводон маьхк еча комбинатен. Цар деним а телхаю график, из телхаяр 2,5 — 5 сахьатага дlаккхоач. маьхк дика хилац, юкъера дlалаьрхlача хlара бетта 500—1000 килограмм маьхк брак а еш юхайохьийт.

Хьагучча тайпара, объединени раьза яц ший тикашта из продукци лоаттаерашта. Хlара сага безам ба ший шув тlа доше бос болча каний хьаж хьаеттагу, чам бола а кlаьда а маьхк бlаргаго.

Из ишта хьас езаш йолча комбинате долх тхо. Коа дlачудоаллаше а хьакхет вуза веш йола маьхка хьаж. Алхха маьхк нь ца lеш, укхаза хьаю батонаш, зlамига чlоракаш, вафлеш. Царех хlараяр хьаеш къаьст-къаьстта цехаш я. Кlай баравзьаш тlадувхаш бола кадай мехкарий ба маьхк еча цехе хьувзаш. Къамаьл ду оаха керттерча инженера декхараш кхоачашдеш йолча Л. З. Янгульбаевайца. Укхо дувцари тхьовра «Продтовары № 2» объединене товароведа Крымовас дийцари вlашкадоагlаш дац. Геттара йоккха юкъ я цу шиъне дуцавррашта юкъе. Янгульбаевас йоах:

— Маьхк еча тха комбинато ден-бус 38—39 тонн хьаю из. Тlкай заявкаш оаха кхоачашъю. Бакъда, тха пламе-м 47 тонн я. хилар пайда бий, ишттал маьхк оаха хьайича тикашта из йохка ца могаш хилча. Хьачутелача заявкаш тlа йоагlачул кlезигагlа дlаех маьхк. Брак кlезигъеннай.

Долаш дар-м кхыча тайпара да. 19 октябрагара 23 октябрга кхаччалца хьачутийначча заявкаша хьоька тхо. Укхаза ца сенна пьаьра гуш да дерригa а. Цу диъ денах цхьан дийнахьа хьачуенна заявкаш йазза кхоачашъьяц маьхк еча комбинато.

Заявкашка хьежжа тикашка дlаяхьийта езача 210,7 тонн маьккхах дlаяхьийтар 195,3 тонн я, булочни изделеш 78,1 тонн кхачийта езаш хиннай цу пхе дийнахьа тикашка, дlакхачийтараш — 71,8 тонн. Цу тайпара нахага дlа ца кхоачаш йисай 19,7 тонн маьккха-булочни изделеш. Из къайла е дикьа мала lехаве йоаллар-те кертера инженер?

«Брак кlезигъеннай», — бакъдий-хьогl из мукъагlа. Из а бахьла ала биш йолаш дац етта яьхьа маьхк лоаттаеча помещене дlачуваьлча. Цу чу деха-сехьа латт хьалъетта маьхк. Из — брак. Тоннал совгlа хурьи из. Батонаш еча цехе юстара латт брак. Дlатlа а даха тlаrlолла кхаш лостадича зlамигача мозий гув хьалlеттар цу тlара.

— Мозий дарга хьежаеш лоаттаю оаш ерш? — хетт оаха цеха начальника декхараш кхоачашдеш йолча Н. Н. Овчинниковайга.

— Сийсара lооттаьй-кх уж.

Иштта дар денна жоп. хlаьта «сийсара» lооттаьх батонаш я кертах техача корта а боаттlоргболаш...

Хлебокомбината еш йола брак геттара а дика гуш я маьхк йохкача тикашкарча брак тlалаъеча книжка тlа хьежача. Масала, «Продтовары № 2» объединенена чуйоагlача № 124 йолча тика маьхк йохкача отдело сентябрь бетта брак яь юхаяхьийтай 5837 килограмм. Кхы кlезигагlа хиннаяи из дlабахача бетта а. Отдела заведующе В. Н. Истоминас дувц:

— Хлебокомбинат дийнахьа шозза—делкънига шийтта сахьат даьлчен сарахьа диъ сахьат даьлчен маьхк я езаш я тхона. Шийтта даьлча я езар ши-кхо сахьат тlехьа яхь, сарахьа я езар дукхагlча хана вlалла ца яхьаш а ют. Кlай маьхк, заявкаш тlа lотlаязъьйчох, ах мара а яхьац. Хьанал. дlа хьачуэцаш латта маьхк ши сахьат тlехьа евай, заявка тlа язъьйча 800 килограммах хьаеваp 390 мара яц.

Хьежача из бакъхилар. Итт булка маьхк эзар оаха цун дозал мелла ха, цхьатарра дозал долаш ши булка пейсъялавзар царна юкъе: 640, 800, 830, 900, 825 грамм — иштта суpт дар цига бlаргадайнар.

Сарахьа балхара баьнначул тlехьагlа чуболхаш цкъаза маьхк эца наьха таро ца хилара бехке ба цхьайолча тикашка болх бу нах а. Чlоагlдаьь дlаоттадьрех да хlара сага шин булкал совгlа тикашка маьхк дlа ма лойла. аьнна. Бакъда, из касткаста «дицлу» царна. Масала, лакхе ювцача тика чу пхи булка маьхк эца кассови чекаш хьаелар кассира С. Каларовас. Шит а ца хулаш. Чекаш дlа а нйна пхи булка тхона хьалхашка хьаоттайир йохкархочо Е. Михайловас. Цхьан сага пхиъ, итт е дукхагlа маьхк дlателе хург-м даьра яц, цу тайпара йохкаш хилча. цхьан сахьата а йохка йиш ца йий нам. Цу тайпара хlама кхыча тикашка а нийсделар, масала, царех я 5—10 булка маьхк цхьан сага дlалуш йола «Октябрьнефть» НГДУ ОРСа № 13, «Продтовары № 1» яхача объединене № 38 йо[redacted].

Маьхк еча кхыча заводаша шоай продукцеа тlачlоагlъяь тикаш ишта lалаццью-теш? Хьаэцаргья вай, масала, Грозненга № 4 йола маьхк ю завод. Хlара заводе вlашагlъехна я халкъа тlахьожама группаш. кхоачалбоацараш дlададахара цар магагlа болх бу ха гlерташ из хаттар оаха оттаду лакхе хьоатахаьча завода халкъа тlахьожама группа председатела заместитела Л. С. Даниловайна хьалхашка:

— Оаха хьаю маьхк дукхагlча дакъе Октябрьски районе бахача нахага кхоач, ден-бус 38—39 тонн хьаю оаха цхьоалагlча сортах яр. Цхьабакъда, цкъаза хьоир во хиларах, цунга хьежжа маьхк а во хул. Из тха бехкагlа мичал.

Тlаккха хьан бехкагlа нийсденад-хьогl укх шера 1 октябре сарахьа № 1 йолча «Продтовары» яхача объединене № 8 йолча тика чу нийсденнар? Укхаза йохьагlча заводера цу сарахьа енай цхьоалагlча сортах йола 1433,6 килограмм маьхк. Хьежача цох 448 килограмм яр ГОСТа дlадехарашка хьежжа хинаш: хlара булка 50—60 грамм яйгагlа хиннай. Из брак а лаьрхlа заводе юханхьийтай. Цу хьакъехьа Даниловас йоах:

— Из маьхк яь хьоир Беслановски мелькомбинатера дар. цох хьаьр боагlача боарамал совгlа ийстал доаллаш яц.

Хьоар да-кх тlаккха бехке? Из бехке дале цох хьаьй цхьайола маьхк брак хилари вой брак на хилари фуд тlаккха?

Бахьанаш леха эшац, цох гlулакх тоадена моттиг яц. Нагахьа сагна нахага чам болаш, кlаьда маьхк лийта безам бале уж ца а лелаш, шоай болх тоабе беза маьхк еча завода кулгалхоша а болхлоша а. Хlара цlагlа кхоачаш а хlаране бlарг тlаотташ а ма йий пар хьаю продукци. Цул совгlа мел къахьег бlаргчача шера ахархоша из маьхк хьаю ялат кхедеш! Из дагадехача а кхоачам ба халкъа эггара керттера дола рузкъа — маьхк брак еш а е кхыча тайпара а йоа ца яра.

Хlаьта тикай болхлоша из йохкарца кизаенна бокъонаш цхьанкха дича телхае йиш яц.

В. МАГОМАЕВ,
В. СМИРНОВА,
халкъа тlахьожама Грозненски городской комитета штате боаца инспектораш;
С. АРЧАКОВ,
тха спец. корр.

«РСФСР СОЦИАЛЬНИ IАЛАШОН ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума
У К А З

Социальни Iалашон даькъе дика хlамаш карагlдувларахи дукхача шерашка хьаьнала къахьегарахи «РСФСР социальни Iалашон заслуженни болхло» яха сийлахьа цlи йойла

Нохч - Гlалгlай АССР-е гlолла:

Бардина Юлия Николаевнана — Нохч - Гlалгlай АССР социальни Iалашон министерства йоккхагlйолча юрисконсульта.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 шера 11 ноябрь.

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЬЯРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
У К А З

Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецаш бу:

ворхlаалагlа хержача Нохч - Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета пхьайтталагlа сесси 1984 шера 12 декабре. горед Грозне гулъе.

Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шера 10 ноябрь.

Социалистически ахьа оагlув

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАШ ЧАКХДАККХА ШУ!

БИЗЗАГlА ПАЙДА ИЙБЕ ПРОИЗВОДСТВА КХОАЧАМЕХ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Къахьегаме керда толамаш а доахаш белгалдаьккхар Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра цlай. Цlейна хьалхара социалистически ахь шерра йоаржаьча Нохч-ГIалгIайчен индустре болхлоша ханал хьалха кхоачашъяьй продукци маьхала янккхарей дукхагlйола изделеш арахецарен итт бетта программа.

Производственни коллективвай къахьегама хизаш тlадерзадьадар арахеца продукци дукхагlа а дикагlа а хилийтара, цунга дlайолла материальни къахьегамей затраташ кlеангьяра, къахьегама овсарле лакхъяре, тlайийца декхараши поставкаш яра договораши толаме кхоачаццара.

Балха массе а йолча участкашка тlагlертта къовсам доаттабаьб КПСС XXVI съездеи цул тlехьагlа хиннача парте ЦК Пленумийн решенеш, Кхачан, Энергетически, кхыйола халкъбоахама программаш кхоачашъяра.

Из бахьан долаш итт бетта планал совгlа маьхала яьккхай 34,5 миллион сома маьхка продукци. Планал совгlа продукци арахецара шера тlайийца хинна декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд.

Толаме кхоачашъяьй электроэнерги, мехкдаьтта, газ, мехкдаьттахиме продукци, цемент, хьу, швейни изделеш, кога гlирс, халкъа оша кхы дукха дола товараш арахецара план.

Мехкдаьтта доахача мехкарча районашта юкъе эггара къьнагlа лоархlаш йолча вай республика мехкдаьттахоша дика къахьегама совгlат кийчдаьд. Дlахьена 1984 шера итт бетта планал совгlа цар даьккхад 125 эзар тонн «lаьржа дошув» 64 миллион кубически метр гази.

Дохкал а деш белгалданкха дезаш да дукхача промышленни предприятей коллективаша продукци маьхала яккхара план хаддаьза кхоачашъярал совгlа, беттара беттага къахьегама темпаш лакх а еш, отталча заданел совгlа продукци арахецаш хилар. Заводашка, фабрикашка балхаш ду машинех, оборудованех, къахьегамен материальни ресурсах дикагlа пайда ийбара тlадероадаь, аьлча юкъарча производства эффективность лакхъяра тlаврзаль дукха мероприятеш чакхйоах.

1984 шера итт бетта итогех арахеца продукци дукхагlа хилийтара даьгъе дика толамаш даьхад «Промавтоматика» НПО опытни, Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент», биохимически, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно - экспериментальни, Гудермесски «Нефтехимавтоматчасть», цементни заводий, «Чечингушводстрой» тlилилой управлене Аргунски ашшкабетона конструкцей завода, «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода, СССР 60 шу дизара цlерагlча «Оргтехника» яхача производственни объединене, кхы дукхача предприятей коллективаша.

Цу предприятешка арахецаш йола продукци тlаххийттай соахка укх хана хинначул 3 процентагара 32 процентага кхаччалца, из дерриге а хьахиннад керда производственни мощностащ юкъе а ца йоалаеш, чурча таронех ма могга дикагlа пайда ийбарах.

Республикерча промышленни предприятей коллективаша чlоагlа йоакхо яьй халкъа эшаш дола товараш дукхагlа арахецара, цар ассортимент шерьяра, из могга уж дикагlа хилийтара. Бlарчча республика хьаийнача 1984 шера итт бетта арахийца халкъа эша товараш соахка цу юкъа арахийцарел 4 процент дукхагlа хиннад. Арахийцай 4 процент дукхагlа швейни изделеш, кога гlирс — 3 процент дукхагlа, мерзача цурий продукци — 4 процент дукхагlа, консерваш — 3 процент, кахчаш, хьаьна юе кахчаш а тlехьа дlалархlача —7 процент.

Халкъа эшаш дола товараш арахецара планови заданеш дика тlехкхоачашъяьй республика кхачап промышленноста министерства предприятеша, кондитерски фабрика, шурий промышленноста объединене, ялата продуктай управлене, хьун боахамей моттигерча промышленностей министерствай предприятеша.

Еррига республика хьаийцача 1984 шера итт бетта къахьегама овсарле лакхъяра план 101,6 процент кхоачашъяьй. Цу хьокхама итт бетта план тlехкхоачашъяьй промышленноста керттерча дерригача доакъой болхлоша.

Цхьабакъда, тlехьаюса участкаш, цехаш, производстваш, кхыметтел бlарчча предприятеш йолаш я, цар кхоачашъяц шоай планаши тlайийца декхараши, из бахьан долаш лохагlа хул бlарччача индустре даьгъа хьокхамаш я.

Продукци маьхала яккхара итт бетта программа кхоачашъяьяц ворхl предприяте. Царех я производственни швейни объединени, Назрановски трикотажни фабрика, «Вторчермет» яха производственни объединени, кхыдараш. Цар дlа ца луш йиса продукци массехк миллион сома маьха я.

Дlахо ла мегаргдолаш дац цхьайолча предприятеша планаш кхоачашйой а хьаеш йола продукци кlеангаргlа хулийтале.

1983 шера итт бетта арахийначул 4 процент кlезигагlа продукци арахийцай укх шера цу юкъа Мехкарьере, Назрановски трикотажни фабрике — 7 процент, Прядильно - ткацки объединене — 14 процент. Уж санна ярий кхы а шераш яха йиш йолаш я. Мичча хана дlаданкха лерхl-теш, цу предприятей кулгалхоша шоаш тlехьабусийга, маца дегlакхувла йолае лерхl цар арахеца продукци.

Цхьайола предприятеш тlахьайисара бахьан долаш итт бетта халкъа боахамга дlа ца кхоачаш йисар дикка дукха промышленни продукци: 208 тракторни прицеп, 0,8 эзар кубически метр керх хьокха хьу, 1,7 эзар кубически метр ардах, 2,1 миллион квадратни метр фанера, кхы цхьайола продукци.

Массаза санна боагlача бесса мах бац цхьайолча предприятей кулгалхоша, специалисташа къахьегама овсарле лакхъяр мел боккха лоархlам болаш гlулакх да, къахьегама овсарлеи юкъера лаьрхlача алапи лакхдалара йолча соотношене. Къахьегама овсарле лакхъяра 1984 шера итт бетта программа 17 предприяте кхоачашъяьяц.

1982 шера къахьегама овсарле сихагlа алапи дегlаухаш моттигаш нийсъелар республикерча 43 предприяте, 1983 шера — 41 предприяте, хlаьта 1984 шера итт бетта — 20 предприяте.

Цхьайолча промышленни предприятешка кхом бац материальни доагора - энергетически ресурсай, доагlача хьисапе доал дац, из бахьан долаш арахецача продукцега дlадодар доагlачул дукхагlа хул, дукхагlа доаду доагори энерги, кlезига дац цунца дувзаденна халкъа боахама хулаш дола зе.

Тlехьаюсача участкашта, цехашта, производствашта мел могаш дола новкъостал а деш, цар беча балха чlоагlагlа тlахьожам лоаттабе беза. Дlабахача итт бетта тlадиса декхар шу чакхдалалехьа тlера дlаданкха деза, из де таронаш йолаш а я. Къаьстта терно е езаш гlулакх да пайда эцанза йола резерваш юкъейоалаяр.

Ши-шегlа хьахулаш дац къахьегама толамаш. Дукхача коллективаша, производстве яхьа хьалхалаттараша хьинаре къахьегарах хьахул уж. Хlара производственни коллектива сийлен декхар да хьинар кхо ца деш кхь а хьегаш 1984 шерех цхьайтталагlча пятилетна дий шерен заданеш толаме кхоачашъяр.

Дукхагlча даьгъе юрта боахама балхаш механизатораша чакхдоах. Уж ба лаьтта оахараш, тайп - тайпара культураш дlаюраш, хьалитеераш, чуэцараш. Цар lалашду хьайбашта доакъар а. Лоацца аьлча, бlарчча шу дlадохийт механизатораша аренашка къахьегаш. Хlаьта хоададаьча сахьатех болх беш а хилац. Цхьадолча ненопиа бийса юкъе яхача а хьахозаш хул цар тракторий моторашца лу таташ. Мехка Кхачан программа кхоачашъеча эггара доккхагlа даькъа лоацарех цаlаш механизатораш ба.

Карарча шера шоай балхех дика лоархlабеш хьабоагlа Гудермесски района «Дружба» яхача совхоз Рашидов Шаги бригадир волаш йолча тракторно - кхаш леладеча бригадера механизатораш. Тlехьа ца доалийташ шоай ханнахьа дерриге гlуйрана балхаш чакхдаьхад цар. Чуийцаб хьалкхеньча культурай хьувнъаш, хьеlа а дена фермашка дlаоттадаьд доакъар, керда дlа еза хlамни дlайийнай. Хlана техника кийчъеш, lан замалахьа де дезаш дола кхы балхаш деш ба бригадера механизатораш. Массаза санна уж балхаш а шоай ханнахьа дикеи чакхдоах цар.

Йоккха балха опыт йолаш механизатор хилара Рашидова низ дlахкоеч бригада болх лерттlа вlаштlехьбаккха, технически кийча хилара коэффициент лакха йолаш тракторай лелайта. Шийгарча [illegible] ханизатораш кхебеш ва Рашидов Шаги.

С. СУРХОЕВ.

СУРТА ТlА: Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) тракторист Ибрагимов Адам, бригадир Рашидов Шаги.

В. ЭСАУЛОВА сурт.

Мехкдаьтта — дукхагlа

ЙОККХА КОТАЛО ЯЬККХАЙ

Сийлахь-боккхача Октябра 67 шу дизара цlей берригача Советски наха саипа доккхийча толамаща деадир Малгобекски бурув тохара балхий управленерча № 20 йолча буровой лаьттан чеша техкараша.

Сийлахь-доккхача дезача цlейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тlа а яйца, шоай таронехи кхоачамехи бизза пайда ийбаьча тха буровой бурувдеттараша дегаш гlоздьина болаш деадир из дlа. Ханал дукхха хьалха кхоачашдир цар цlея сийна тlайийа хинна социалистически декхараш. Соахка 15 марта бурува а тохаш якхха йолайир тха коллективо № 20 йола скважина. Проектагlа 5500 метр бурув тоха дезаш яр из. Иштта кlоарга бурув духхьашха тохаш яцар тха коллектива. — цу даькъе йоакха опыт йолаш я из. Хlаьта а бурувдеттараш скважина яккха йолаялехьа цкъа санна массехказа шоайла дагабалар хьалхашца латтача декхарех лаьца. Къахьегама дисциплинеи бурув тохара технологи теlахьергlйоацаш дош делар массане а. Сихен кlоарген бурув тохара дола накъкаш белгалдаьхар. Хьаьха, дlаяхача хана, тхоай балха тlа ийсдалийтача гlалатий анализаш йир.

Цудухьа балха тlа тхоай бехкагlа хьовзаш ца хулийташ, УБР-ча буровойшта юкъе лерхача социалистически яхье хаддаьза хьалха латташ йолаш, башха-дика къахьегама толамаш доахаш хьайоагlа тха коллектива. Укх шера 8-ча февраля рапорт делар оаха бурув тохара пятилетка хьалхарча дий шера задани кхоачашъярах. Цу хана деиз таханарча денга кхачалехьа пятилетна тlеххьарча шера чотагlа оаха техад эзараш метраш бурув.

Къаьстта бернате хиннад тха буровой бурувдеттараша яр шу. Скважина йоакхача тохаш дола бурув 5376 метр кlоаргдевнад хlанзалехьа. Дерригача технико-экономически хьокхамий итт бетта план дикка тlехкхоачашъяьй оаха. Бурув тохача пайда эцаш йола ха 94,2 процентага дlакхоачаьй оаха. Из lалаьмте дика хьокхам ба. Хlара станокаша бетта бурув тохара сухала задани 129,4 процент кхоачашъяьй, вешта аьлча, хlара станокаша бетта йолча заданех 85 метр бурув тоха дезача, тезар 110 метр я. Дикка тlехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани а. Бурув тохарга дlабола мел лохбарах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоарах ер шу дlадоладезча дена 197,9 эзар сом пайда баьб тха коллективо пачхалкъанна.

Ши-шегlа хьахинадаш уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да цхьа дезал санна барттайна болаш, цхьан дагара болаш укхаза хьинаре къахьегаш дукхача къаесх пах хилар. Шоай производственни хьокхамаш тоадаре хаддаьза балха юкъенхувл цар керда техникеи дикагlйола технологи.

l. ГАЛАЕВ,
Малгобекски бурув тохара балхий управлене № 20 йолча буровой начальник.

Болхлечун уйлаш

ДЕРРИГА А ХlАРАНЕ ХЬАДЕЧОХ ТИЙША ДА

Аз Назрановски трикотажни фабрика № 2 йолча швейни цеха конвейра бригадир йолаш къахьега ер нlсlагlа шу да. Хоаш ма хиллара, тха фабрика тайп-тайпара ассортиментех дола мlаlече маьхен кхалнаьхен барзаьхи аравец. Тахан са дуцца базам ба из болх кхоачаш беча сайна а сей новкъосташта а нийслуче кхорчамбоцарех. Уж дукха да фабрике.

Моллагlча предприяте план кхоачаш ца еш йисача эггара хьалха болхлой бахне бу. Иштта да тхо долча а. Хlаьта из сона эечаох, нийса а дац. Цу хьакъахьа цхьа масал доаладергда аз. Аргlанерча бетта хьалхара 15 дийнахьа вlалла хьабе болх боацаш дагlа тхо. Цу гlулакхага белерца, дlаlамарца болхлошта хьабе болх кlаде бац! Маца хургба? эха хеттараш кlезига да.

Тlаккха бутт чакхбоале гарга гlертача пана ло боахача цехара бетта планагlа йоагlаш йоле продукци тега lочуху. Лоацача хана уж хlамиа тийга довле деза, план тlехьаисам я вай, аьле кулгалхоша болхлой сибу. Долча, геттара сиха беш бола болх брак йоацаш хилац.

Цу тайпара моттигаш тха балха тlа касткаста нийслу. Масала, октябре нийса аз бутт вlалла хьабе болх боацеш дагlаш баьниаб оаха. Юхера а тега продукции lочуялча тийгеча хlама гобаьккка кхостеш йоле байке тоьаш ца хилараб, из бола вlаштlехьбаланзар. Хlаьта ло боахача цехара цхьайолча хана lочуйта, хьаьаккхача продукце партеш брак йоаш кул.

Тlатеlла хьабе болх ца хилча а бар а лерттlа вlаштlехьа ца баькхача, хьадогlаш дола алапи а лоха кул. Хlана аьлча, из тийша ца буксоцаш хьекулачох. Бахьен из долаш дукха болхлой дlабуала тха фабрикера.

Цхьанкха цхьа хlама а да белгалдаккха дезаш, фабрикера болхлой дукхагlча даькъе юрташкара хьаухараш ба. Шоай хана уж балхе хьакуэла а цlаккуэла а церне транспорт ца лоттаерах, болхлой тlехьабусеш моттигаш нийслу. Хlаьта хетару итт-ткъа минута тlахьаевсар, из лоадам беацо хlама да, аьла бахьал, из иштта дац. Хlана аьлча, хlаране тlахьаевусам йоакхка итт-ткъа минут вlашагlтехча, царех деноц бетташ худ. Иштта а кеча хьало болх дlабодача предприятене къахьегама дисциплина телхаер чlоагlа lатта.

Лерттlа вlаштlехьдаьхадац тха фабрика болхлой къахьегамен бытовойн хьалаш а, столове дац хlама еа кийчду. Укхаза нагахьа мара кийчбац бlайза кхача. Касткаста хий ца доагlаш моттигаш а нийслу.

Уж кхоачамбоацараш дlадаха йиш йий хьажкаб тха болхлой. Чурча таронех боагlача бесса пайда ийцача дlадоахалургдолаш да уж. Цхьабакъда, цу гlулакхе чlоагlа оарцагlбоале беза предприяте парторг, профсоюзни, комсомольски организацеша. Укхаза дукха хlама да йиш я фабрика халкъа тlахьожамхоша, «Комсомольский прожектора».

Денна тlахьожам лоаттаба беза цар хlаре конвейера, участка, цеха технологически процесс лерттlа чакхъаккхара. Нагахьа санна, ло боахача цеха бакьенех тха швейни цеха болх хийцца дlа ца бода, сиха из кьоастта а дагь, бахке вар хьагучаенкха, цунгара доагlар хьадеха деза. Хинахьа, кlеде а байке хье ца яхье, а доагlача беса тей ца хуле, цун баккенаш а таккa деза, тlахьагlа кхы нийсдолийтаргдоаца мероприятеш чакхьаьа еза. Хlаьта кхьа къахьегамен бытовойн хьелаш тоадара эшаш дар дукха хlама дац—нахьа белхацара базам совбаккара декхай кулгалхоша цахаддаш уйла яр мара.

Лакха аз белгал ма деккхара, фабрика арахецача продукце кхъе дукха я брак. Из ца хилийтар эшар а дукха дац. Дукхагlча даькъе из гlуланх тийша да предприяте халкъа тlахьожамхой балхах. Цар лерттlа, шоашта тlалетта бахитакхам кхета а беш, шоай декхар кхоачашдой, брак кlезиглургволарах тийша я са.

М. ДОЛАКОВА,
Назрановски трикотажни фабрика № 2 йолча цеха 16-ча конвейера бригадир.

Назрановски Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаьй цхьайтталагlча пятилетка задани ханал хьалха кхоачашъяра. Цу яхье даим хьалха а латташ, хlанзалехьа пхе шера план кхоачашъяь ба укхаза цхьабола болхлой. Цар цlераш йоахача хана предприяте кулгалхоша эггара хьалха хьовзаву шлифовщик, коммунистически къахьегама ударник Шадиев Осман. Юкъера лаьрхlача хlара сменагlа нормаш 150—160 процент кхоачашъю цо. Овсаре боах барал совгlа ше хьаеча продукцена юкъе цхьаккха тайпа брак нийсъялийтац цо.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТlА: шлифовщик О. Шадиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕКХАРАШ

КОЛЛЕКТИВНИ ПОДРЯДАГА НИЗ БОЛАШ БОАГlА

Укх шера бlаьсти ойла дийнар, дlадахача шера коллективни подряди боахама расчети юкъе а йоалаь эсала доацаш толамаш даьхача, «Назрановский» совхозерча Муцольгов lалауддина бригадах. Цхьайтталагlча пятилеткан дийлагlча шера керда, кхы а лакхагlа дола декхараш оттадаьдар бригади шийна хьалханна.

Мишта кхоачашду коллективо тlайийца декхараш? Фу гlойле ю цунна цхьан нарядах болх баро?

МАССЕХК ДОШ БРИГАДИРАХ ШИЙХ

Бригаде вlашагlкхийттав 22 опыт йола механизатор. Дукхача шерашка ций низ ца кхобеш хьакъалагlа, тlагlертта баьча балха стаж и царех хlаране. Дукхапей новкъош тlа доахк цар сий долча къахьегамах дувцаш дола а цар доккхал деш леладу а правительственни совгlаташ. Иштта, тракториста Оздоев Хьамзата еннай Октябрьски Революце орденаи «Знак Почета» яха орденаи. Массехк шу да из ца хьэцалуш Наьсар-Кертерча халкъа депутатий Совета депутат вола.

Хlаьта бригадир вола Муцольгов lалауддин ше а ва РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота. Еррпгсоюзни социалистически яхье поталонаш яхарагlа дукха Знакаш а тийина.

Барттайнача коллектива девиз я «Цаl массанена тlехьа, массана а цхьанена тlехьа». Хlаьта из ишта долаш а да укхаза. Юрта механизатора хила йиш йола 3—4 професси йолаш ва царех хlаравар, кхетамца пайда ийбу тайп-тайпарча техниках, цийн новкъостаща цхьана моллагlа болх бу.

Коллективни подряди боахама расчети юкъе я йоалаль, толаме кхоачашйир бригада 1983 шера лаьрхlа хинна еррига производственни программа, чу а ева ехкар пачхахьалкхенга плавал совгlа дукха продукци, хlара механизатора къахьегама овсарле лакх а еш, продукцега дlадодар дикка лох а деш.

Бригада леладеш да 1130 гектар дола хий дехкаш доаца лаьтта. Лаьтта леладара культура лакха, къахьегама, производственни, технологически дисциплина чlоагlа хилар бахьан долаш, шер-шера ше лелаеча культурай лакха хьувнъаш а кхебеш шерагара шерага лакхду коллективо мехка Кхачап программа кхоачашъеча лоаца даькъ. Хlаьта цунах хилар бригада хlара члена вахара хьал тоадара кlийле. Моральни а материальни а поощрени дика ю царна. Цо а дегаш ураувтаду подрядан коллектива члений карарча шера лакха хьувнъаш чубара лоаттабеча къовсама.

ДЕРРИГАЧА ХlАМАЙ КОРТА — ЯЛАТ

Дерригача оахача лаьттах дукха хlама ца эшаш ах дlалоаш гураьха дувча ялато. Кlап мукхи кхебора лаьтта леладераша. 1983 шера гураьха ялат дlадуаппе ехнар укхаза хlара гектара 500 килограмм йолаш минеральни удобренеш, цул тlехьагlа подкормна еш тессар хlара гектара 50 килограмм нитроаммофос.

Карарча шера февраль бетта РУМ-шца подкормна йир гураьха дийнача ялата хlара гектара тlа 200 килограмм аммиачни селитр а тоссаш. Нlоах ма ялпинге махкаш даькар кхашта, цу наьнъаца лаьттанцара тlоадая дlа а къовлаш. Оасар доxадеш гербицидаш тайсар.

Дерригача агротехнически гlуланхаш ханнахьа а дина а дир гураьха дув ялат дийнача кхашта механизатораша Оздоев Хьамзата, Джандигов Бексолта, Бабахиев Хьажмурада. Шеко яц, кlезига къахьеганзар цар кхыча кхашка а, новкъосташта коартолаш, шекара свеклаш, хьажкlаш хьувнъае гlо деш.

Ялат чуэца доладалале дукхха хьалха дика тоа а ль кийча техника латтача дlаоттайир еррига тракторaш, комбайнаш, кхыйола механизмаш.

— Цо таро хилийтар тха 1984 шера хьувнъан лакхача темпашца, лоацача хана чуэца, — йоах агронома Альмуржиев Махьмада. — Цо йиш хилийтар lоухаш довш дола ялат минимуига кхоачадеш кlезигде, шоллагlа ювча культурашта лаьтта мукъадаккха, дерригача хьагулде а цунах аргlаш де а. Кхай цхьадола лаьа ахпара системах аьхар, хlана аьлча из лоархlаме да хьаьтlадоагlача шерашна хьувнъама.

Миштаб тубела хьувнъам? 28,9 центнер дар юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара чудена ялат — планагlа лаьрхlачул 10,9 центнер тlайийцача декхарел 3,9 центнер дукхагlа.

Ялат хьекха доаллаше ча хьагул а даь, 180 гектара тlа дlайийра шоллагlа юа хьажкlаш.

— Шоллагlа яйна хlамаш а тlаддуташ дика хилар тха. — йоах агронома. — Хlара гектара тlара 170 центнер сийна масса яьлар тхона, хlаьта из силосна кlоагашка lо чу а еллай. Дукха сийна доакъар делар совхоза доахана а. Лаьтта цхьадола дакъа зиба аьхад, воах даькъа тlа гураьха юв культураш дlайийнай, лаьтта удобрени тесса а кхы гlулакхаш даь а дика тоа а даь.

Коартолаш лелераша лерхl, карара шу цу культурапа аьттув болаш дадар аьнна. Кхыметтел Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза опыт йолча коартолаш кхераша хий дехкача лаьттара а чуйнзар 140 центнер мара.

Амма А. Муцольгова лоарядин бригада шийн воп ца дохадара, тlагlертта къовсам лоаттабир коартолаш хьувкъаяре. Гlо дора опытон болх вlаштlехьбаккха хаpон. Дlадахача шера зябь 30 сантиметр кlоарга аьхар, хlара гектара тlа 100 центнер органикен 5 центнер калийни тухи долаш вlашагlа а аь лаьтта оахкане удобренеш тайсар боала кlал а ухийташ.

Бlаьста йоаллаше, макха а баькха, дlакъайлар лаьтташара тlоадал, гувнашдерганца харшаш даьхар. 14 апрель хьатlаккхоачаш «Волжанка» яхача сортах йола коартол дlайийна баьвар звенан Мержоевгlар Сулейменна Махьмади. Коартолашца лаьтта кlал лаьккхар хlара гектара 50 килограмм йолаш минеральни удобрени. Хlара погонни метра ялх-ялх коартол йолаш яйира уж—15-18 сантиметр юкъ юкъе а йолаш (иштта нийсъаьяр коартолаш дlаюв машин). Рядашта юкъера юкъ 70 сантиметр яр.

Коартолий кхашка, культиваци а аь гувнаш дича, оасар доладеш гербицидаш тайсар механизатораша. Бакъоягlашта гlулакх деча хана дукхъал механизмех пайда ийбора, кулгаща цхьаккха болх а ца беш.

Шоллагlа дола ялат чуийца доаляш доагlа. Хетаргахьа дийча лоархlамашна хьахьокх юкъера лаьрхlача хlаре гектара тlара чуехьа коартолаш 200 центнера боараме хилар — планах лаьрхlа хиннaчул 90 центнер дукхагlа (дагалохийтаргда вай лаьтта укхаза хий тохаш ца хилар).

СВЕКЛАШ ЛЕЛАКРАЩ А МЕЛА ХИЛАНЗАР

Укх шера свеклаш лелаеча механизатораша Баисов Амира, Джандигов Зальмаха, воккхагlа волча болхлочо Имагожев Амед-Башира кхельй 80 гектара тlа шекар доаккха свеклаш 30 гектара тlа доакъара свеклаш. Уж дlаеезаш хинна лаьтта цхьатарра кийчдаьд, зябь 30 сантиметр кlоарга аьхай. Лаьтта оахаш вlешагlа а веш хlара гектара 100 центнер органика, 5 центнер калийни тух, 3 центнер аммиачни селитра, ши центнер нитроаммофос а йолаш удобренеш ехкар.

Бlаьсти кхашта макха а баьккха тоадир лаьтта, хlаьта гектара тlа 7 килограмм йолаш коач а аь «ТХА» яха гербицид техар лаьттан кlал а йоалийташ (гербицид йошабар 400 килограмм хий а теха). Химикаташ тохара пайда ийцар «ОШТ» яхача опрыскивателах. Тlаккха цуйна тlехьа макхаш даьхар гербицидаш дlа а къовлаш. Цул тlехьагlа кхо ди даьхча культиваци йир плантацена макха а боакхаш. Тlаккха цу сахьате лаьтта тоlадир.

Дlайийра свеклаш «ССП-12» оалача сеялкица сихха а дика а. Селкана тlехьа катокаш хийцар. Свеклаш хьаттlа а ялале, бlаргагуш хlама доацаше макха баькхар оалаш дола агротехнически гlулакх дир. А. Евлоева звенола гlо дир вежараш Муцольговгlар Аламбикеи Урусханеи. Свеклаш боаьхоацa хьатlаьина йоаллаше балха юкъебаьхар свекла лелераш — гектаршкаш Муцольговгlар Айдуллаи Курбиней, Джандиговгlар Хьамзата Лидаи, кхыбараш.

Хьелкагlа чуийцар доакъара свеклаш, юкъера лаьрхlача хlара гектаро елар 560 центнер — цунах хилар совхозе хьайбаш доакъара базал бола дика тlаккхетам. Шекара свеклаш яьлар юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 380 центнер — планах лаьрхlа хиннaчул 130 центнер дукхагlа.

ДОГ ХЬАЬСТАР ХЬАЖКlАШ ЛЕЛАЕРАША А

Тураьча культура 300 гектара тlа индустриальни хьисапе кхейир Мержоев Махьмада звенос «МТЗ-80» яхача трактор тlа болх беш ва звеньевой, хlаьта цун гlончаш Бабахиев Юнуси Бичиев Къурейши — «ДТ-75» яхача трактор тlа, «МТЗ-80» яхача шийн трактораца доакха гlо ду хьажкlаш лелераша Оздоев Хьамзата.

«ВЦ-86-25» а «ССК» а яхача сортех йола хьажкlаш дlайийна баьлар 1 мае тlа кхоачаш. Звено дош денна дар план 23 центнер йолча, юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 50 центнерал кlезигагlа йоацаш хьажкlаш чуя. Хlаьта шоаш денна дош кхоачаш а дир механизатораш — «ВЦ-86-25» сортах йолi хьажкlаш йийнача кхашкара чуена хьажкlаш гектара 86 центнер кхоачаш я. Цул кlезигагlа ялац хьажкlаш «ССК» яхача сортах араш йийнача кхашнара а.

— Цу тайпара, сийленца кхоачашдаьд тха бригада ше тlайийца хинна декхараш, — йоах А. Муцольгова нуро.— Оахош юкъеенича коллективни подряда таронаш довзув доацаш хиларах бола тха тешам кхы а чlоагlбеннаб. Дlадахача шерашца нийсдича укх шера дикка дегlаденад тха бригада Кхачан программа кхоачашъеча лоаца даькъа. Цунца цхьана оаха, лард йоал хьатlадоагlача шерачубахьаргболча хьувнъама а.

Чакхдоалаш ергда вай — укх шера дикка лакхдениад рентабельни подряди бригада берригача члений алапеш. Хlаранена деннад царна 25 центнерга кхоачаш ялат (КТУ тернал а еш), дукха хlама ца эшшаш цхьаца тонна коартолаш, аванса хьисапе бет-бетта 150 сом ахча ду механизаторашта. Хьалала дезаш да хьувнъам планах лаьрхlачул совбаккхарах алапена тlаккхета дезаш дар. Цул совгlа, сийлен моральни совгlаташ а.

Коллективни подряди боахама расчети тешшаме дlачlоагlъенний Муцольгов lалауддина бригаде, хlаьта иза болаш а йоагlа

П. МОИСЕЕВ.

Красноярски край. Юллаш латтача Канско-Ачински территориально-производственни комплекса объектех цаІ я Березовски ГРЭС-1. Из хьалъю Шарыпово яхача посёлка юхе станцена дарегІа доагор лоаттадергдолча низ болча кІора разреза гаьна йоацаш.

Ерригсоюзни ударни комсомольски гІишлош еча отрядашта юкъе а болаш Березовски ГРЭС-1 хьалъеча ухаш латт ерригача краяйн республикайн никалаш. 200 сагах латта цу тайпарча отрядех цаІ кхаьчай КАТЭК укх шера бІаьсти Ставропольски краера.

СУРТА ТІА: Ерригсоюзни ударни комсомольски гІишлош еча отряда Ставрополера баьхка членаш.

В. ДАНИЛЬЧЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА НИЙСЛУШ

Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа йоккха Котало яьккха 40 шу дузача цІейна сийленца наькъабахара тІагІертта къовсам лоаттабеча Аргунски «Пищемаш» завода болхлоша толаме кхоачашдьаьй итт бетта плана тІайийца социалистически декхараш. Товарни продукци арахецара план 101,6 проценти нормативно-цІена продукци хьаяра задани 101,7 процентa кхоачашдьаьй. Пачтахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа цар арахийцай 174 эзар совгІа сома мехка тайп-тайпара продукци.

Сийлахь-боккхача Октябра 67 шу дузача цІен сийна яьржа хиннача яхье хьинаре къа а хьийга башха-дика толамаш дахарца белгалъяьннай У. Амалиева станочникий, яьшкашта лаьрхІа йола транспортераш хьаеча С. Товсултанова кулгалдеча сборщикий, шушашта лаьрхІа йола транспортераш вІашагІъехкача А. Маслови В. Шайхаеви керте латтача сборщикий бригадай коллективаш. Ишта дика къа а хьегаш, шоаш тІайийца декхараш даим тІехкхоачашдеш социалистически яхье хадданза хьалха латташ я А. Ахмадова сварщикий Х. Осмаевас. Ш. Юсупова кулгалдеча токарий бригадай, Г. Салимова, сборщикий бригада коллективаш. Овсаре къахьегарал совгІа, шоаш хьаеш йола продукци дикен тІехдикен мара хилийтац цар.

Пятилетка хьалхарча диъ шера план хІанзалехьа толаме кхоачаши тІедихоачаши яь, тІадоагІача шера чотагІа къахьегаш ба слесараш-сборщикаш, токараш, штамповщикаш Г. Саламов, С. Абдулаев, Б. Бисултанов, Ю. Ларсанов, Ш. Юнусов, С. Висилаев, Д. Ирисханов, Б. Межидов, М. Юслаев, кхыбараш. Уж берригаш а коммунистически къахьегама ударникаш ба. ХІара сменагІа нормаш 130 процентал чухьнахьа кхоачашъяц цар.

Халкъа вешаш дола товараш дукхагІа арахецара, цар ассортимент шерьяр творчески къахьегаш бола болхлой а кІезига бац заводе. Царех цаІ ва слесарь-инструментальщик Г. Асаев. Ший инициативах пхе тайпара керда прессформаш хьае йолайтай цо.

Р. ЯКУБОВ,
тха штате воаца корр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ХОАСТАМ ХИЛВА СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРАІ

ЧІоагІа деадир советски халкъо, ерригача прогрессивни адамаш адамий историечухь керда зама хьайийллача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 67 шу дизар. 1917 шера хьаннай дунен тІа эггара хьалхара болхлойн ахархойн пачхьалкхе.

67 шера хьабоагІа Советий Мохк эггара нийсагІа долча, капитало къахьегама эксплуатаци елга, кІеззигбараши дукхагІбарашта доал делга юкъера цІендаь дІадаьккхача адамий законегІа бахаш. Адамий историе бІаьшеренашка цІаккха а цхьаннена а мегадац советски мехка цу итташ шерашка даьр де. СССР-е чІоагІдена дІаэттад бокъонца дола демократически халкъа Іаьдал, дегІа а йоагІа чІоагІ а лу низ бола социалистически экономика, къамийн халкъийи сийлахь-йоккха цхьоагІо. Советски Союзе хьалъяьй дегІаена социализм — тахканарча дийнахьа лаккхагІа дола общественни прогрессана карагІдаьннар.

Советски халкъо дика шаьрдаьд ленински васкет: ше лорае ховш хила еза революци. Цунга хьежжа Советски Союзо дерригІа лораю машаре цхьана дахара принципаш, хаддаза йоакхо ю ший а ший союзникий а кхерамзлен. «Са безам ба бокъонца доагІача тайпара цІаьхьа а белгалдаккха: герзаш дукхагІа хилийтара, конфронтацена, конфликташ мийхьара яхара тІехьара никъ — вай политика яц, — белгалдаьккхад К. У. Черненкос социалистически мехкий нагирхой организацей кулгалхошца вІашагІкхийттача хана, — хІаьта, нагахьа санна дунен тІа этта хьал сагото йиттаец дале, из бахьан бола бехктокхам берригa а бІарчча а США керте а йолаш йолча империалистически революцена тІабужаш ба».

Советски пачхьалкхен машара никъ дунен тІа чІоагІа мах беш ба. «Ше хьалхиннача хьалхарча дикошна дена СССР хІаьд ца луш планета тІарча машара тІехьа къовсам лоаттабеш хьайоагІа, — аьнад Сийлахь-боккхача Октябра 67 шу дизара хетаь Гаване хиннача торжественни заседане Куба Компарте ЦК Политбюро члена Хосе Рамон Мачадо Вентура. — ХІанз а я Советски Союз ядерни катастрофа кхерама дукхаларча, герзаш Іоаделга социадайтара тІехьарча къовсама авангарде». Амманe хиннача торжественни собране иордано-советски доттагІлен общества президента, Иордане сената члена Бахджат Ат-Тальхуни белгал ма даккхара, СССР тахан боккха лоархІам болаш я планета тІара стабильности машари хьаллоацача, цо доккха дакъа юкъе кхуьхь дунен халкъашта юкъера проблемаш кризисаш къестачa, ядерача тІема кхерам дІабаккхара гІулакха.

Укх цІей дезача деношка ерригача континенташ тІарча берригача прогрессивни уйлаш мел йолча наха хестаю адамий историе чухь эггара хьалха хьаьхинна болхлойн ахархойн пачхьалкхе. «Сийлахь-йоккхача Ленина кулгал а деш Россе яьккха революци, — аьннад Фрелимо парте ЦК члена, Мозамбик Халкъа Республика министра Жулиу Каррилью. — лоалла латтача дерригача халкъашта колониализма гІабаште капиталистически эксплуатацен кІалхара довлара тІехьа цар лоаттабеча нийсача къовсаме сийрда хьоинам а хинна дІаэттай. Советски Союз массе хана хила а хиннай йолаш а я машар дІаххайкабеш».

СФНО НИКЪ КЪОАБАЛБАЬБ

Никарагуа вахаре йоккха событи хинна дІаэттай мехка историечухь цига эггара хьалха хинна, къам мукъадаьккхара Сандинистски фронто тешаме котало а йоаккхаш чакхдаьнна бокъонца дола паргІата демократически хоржамаш. СФНО кулгалдара органа член, къам юхадийндара правительства кулгалдара Совета координатор Даниэль Ортега мехка президенталла хержав, правительства кулгалдара Совета член Серхио Рамирес — вице-президенталла. Къамач Ассамблея дукхагІбола членаш — ишта СФНО кандидаташ ба.

Хоржамашта кийчо елга а уж чакхдоахилга а Никарагуана чоалхане долча хьале, американски наеминаша яь агресси чІойгІъеннача хьалашка хиннад. Вашингтоно хьалха а доахаш контрреволюционни бандаша террор лоаттаеш, нах эггара хьалха активисташ а болаш, кхерабеш, лечкъабеш, боабеш хиннаб. Хоржамий кампани йолча хана Вашингтонски администраце цхьаккха хІама ца къердаш провокацеш лелаьй, гІожагІча тайпара тІема а политически а шантаж лелаьй. Вашингтоно дІадехарашка хьежжа хоржамаш доладе гІерташ шоашта мел могар деш хиннад мехка чура ультраьалттехьара нихаш.

Дуникхача никарагуанцаша хоржамашта юкъе дакъа лацаро баьдир уж машара тІехьа хилар, бокъонца йола демократи чІоагІъе лаьрхІа хилар. Хоржамаша хьахьекхар халкъах бола нах шоай авангарда — СФНО-на гонахьа кхотабенна хилар. Уж хоржамаш лоархІ сандинистех тешаш хилар хьахьокхаш дола хІама санна, американски империализма агрессе чоалханеча хьалашка пачхьалкхенна дІахо йодача хана а доалдара доле мандат царна дІабедоллар санна.

Д. Ортега белгал ма даккхаре, никарагуанцаша хьахьекхар лакха гражданскин бехктокхамали сакхетамали, демократически процесс толаме чакхъяргхиларах тешаш хилар. Цар къоабалбаьб хІанзарча кулгалхоша мехка чухь а дунен халкъашта юкъерча арене а лелабу никъ, хьахьекхад сандинистски халкъа революце идеалашта шоаш раьза хилар. СФНО дІахо йодача хана а лаьрхІа я революционни процесс дІахо дегІайоалаяра а демократи чІоагІъяра а наькъагІа пачхьалкхе дІайига, даьхен суверенитети ший лоІаме хилари чІоагІа лораде лерхІаш я.

Хоржамашта а царех хьахинначох а цу сакхьате чІоагІа эгІазъяха духьала яьлар США. Бокъонца бакъдар хьагуш, доладе а пачхьалкхен департаменто дІакхайкадир уж «законагІа дац» аьнна. Хоржамашта дискредитаци яра КІайча цІено йоагІаш йола инструкци нийчъа хиннай хьалхе а президент Рейгани Пачхьалкхен секретарь Шульци юкъе а болаш къайлагІа хиннача совещане. Цу тІа де лаьрхІа да дунеи американски общественноста хоржамий а цар итогий а хьанъеча дезинформаци яьара тІаерзаь пропагандистски кампани чакхйоаккхилга. Цу харц дар дувцаш лелаечох де гІертар — Никарагуана духьаларча агрессена дІахо эскалаци яра а республика территоре тІа духьал американски бІу чубига Вашингтон лерхІаш хилара а безназбовла гІертилга да.

Никарагуански халкъо дика кхетаду дІахо йодача хана кхы а тІом бе безаргболгеи халонаш ла езаргйолгеи. ХІаьта из кийча а да лаьрхІар чакхдаьккхалца Сандинистски революцена карагІдаьннар, даьхен паргІатон ший лоІаме хилари лораде.

США-ра ХОРЖАМАШ: ХУВЦАДЕННА ХІАМА ДАЦ

ВІашагІкхийттача Штаташка 6 ноябре хоржамаш хилар а ийс бетта хиннача хоржамий марафона итог яр а бахьан долаш Рональд Рейган кхы а диъ шера президента посте висав, вице-президенталла висав Джордж Буш. Хувцамаш хиннадац конгрессе а: викалий палатана тІахьожам лоаттабеш я демократически парти, сената — республиканцаш.

Цу политически къовсама итогаш ца ховш хинна хІама дац — уж хьалххагІе а белгала долаш дар чурча санна арахьарча политика порядкагІа а йолча дукххача факторашца. Обозревателаша тергам тІабохийт, Рейган, къаьстта хоржамий кампани чакхйоалача хана тІемен машарен проблемашта чІоагІа эксплуатаци еш хиннав, «машар хьабер» санна пе дІахьокха гІерташ. Цу тайпара цун позици дунен халкъашта юкъера хьал ярдаларен ядерни тІема кхерам чІоагІбаларен хьакъехьа чІоагІа саготдеш болча миллионаш болча американцашта далан а ца воалаш, цо луш дола жоп хиннад. ТІехьара диьча хаттараша хьахьекха ма хиллара, царна юкъе дакъа лоацаш хиннарех 89 процент бараша йоах ядерни тІем тІа котвьннар хила йиш яц, хІаьта 96 процент бараша хет СССР-цара гІулакхаш дІахо ирдарга кхача гІертар — из кхераме авантюра.

Цу цхьан дайна Рейгана «команда» дика аьттув баьннаб юкъерча американций шовинистически уйлаш айеча юкъе. «ВІашагІкхийттача чІоагІача Штаташта» тІехьа, Малхбузера цар «духовни военни лидерство» юхаметтаоттаяра тІехьа доккхий дабареш а дувцаш.

Цу «юкъерча Америка» цхьа дакъоч, хІаьта ишта монополистически гІоарепаш, ма дарра аьлча, промышленностерен финансешкарен Рейгана экономически политика вІашІехьйоахаш хиннай. «Вашингтон пост» яхача газето гуччаьй ма дувццара, «Рейгана карьера керттерча ускорителех а оагІув хьаллоацарех а цаІ хилар йоккха бизнес». Цунца цхьана американски пресса дукхагІболча цІенхапттарча обозревателаша белгалдоах, администраци аьттув баьннаб, хІаш. хІана аьлча тІехьарча хана США экономика дийнъала йолаеннадаь. Буржуази непайоазона, гуш ма хиллара, дикагІа хет цу «дийнъялара» тІехьашка латта миллионаш бола хьабе болх боацен къен нах ца вуш битача.

Кердача администраце къовстае езаш дукха проблемаш я, цхьабакъда американски непайоазоно белгалдоаккхаш ма хиллара, американций шоай правительствацара гІулакхи дукхагІча дакъе Советски Союзацара конструктивни гІулакхаш тоаде цунна магарах тайша хургда.

В. МАТЯШ,
М. АРТЮШЕНКОВ,
В. ЧУКСЕЕВ.
(ТАСС).

ЮРТ: СОЦИАЛЬНИ ХУВЦАМАШ

КХОАНЕ ЕХКАШ...

Іалама хозача моттиге улл Назрановски районе къаьнагІчарех цаІ йола ДжІайрахь яха юрт. Юрт ше къаьна яле а шерагара шерага эргайоалаш, къоналуш йоагІа. Дика хувцамаш хиннад цига а цун гонахьа ядача лоамаш юрташка а бахача наьха вахаре: йолаш я юкъера а бархІшера деша а школаш, цхьа юрт яц библиотека йоацаш, йолаш я тикаш. ДжІайрахьа бахача наха дикахетар деш хилар укхаза лорий участок хьаеллар, культура ЦІа хьаллар, Хьуле, ОлгатІе фельдшерско-акушерски пунташ хьаяр. Цу дерригача хІамаша дикка аттача дьаккхад наьха вахар.

Бакъда, цхьаццa цІенхапттара кхоачамбоацараш, вахарца юваенна шоай проблемаш я укхаза бахача наьха. Царех эггара йоккхагІъяр — электричество. Тоха сьаргаш бурчолгаш мо охкаденна дада, мела хиларах, тІаккха кІеззига мукх баьлча уж шоайла вІашкаделлалу. Царех шиъ вІаши хьокхабелча трансформатор йоаг, нах лампаш йоацаш бус.

— Юха из товялехьа кукуй аама йоал. Электричество ца хилча болх ца беш соц трикотажи фабрика укхазара филиал, школе-интернате во хьал отт. Электрически бІоагІий хІанз хІанз Іолега кийча да, сов чІоагІа дохкадена, — йоах ДжІайрахьарча лоро А. Базоркинас.

— ВІарга чу белла пІелг тургбоацаш бус баьде хул юрташка. Укхазара моттигаш шоашта ма йовзий шоана: цхьан шецца юстара ког Іоловзе ахна ваха тарлу. Электрически лампашца сийрдаяха мегац-те юрташнара керттера улицаш? — раьза йоацаш дувц культура ЦІен директора Т. Цицкиевас.

ТІаккха малув цу гІулакха оарцагІвала везар? Юрта Совета исполкома председателa Х. Амерханова уйла е я, тергам тІабахийта а безаш хІама да из. Юрта да из. Цу дешай маІан мел доккха да ховш да. Цун бІарг дІакхача беза юртарча наха мел вешарашка, бІарг кхьача ца Іеш, кулгаш дІакхача а деза. Арахьара тІа а вена саго хьадарг а ца хьежаш оарцагІвала веза юрта доал де оттаваьр. Юрта юкъе Іобогlа наха болхаш-боагІаш сийрда хургІолаш кхо-бинь бІоагІа лаха магац яхилга нийса дац.

Бакъда, низковольтни электролинеш хувцара царна цІенхапттара гІо эш.

— Цу хьакъехьа юрта Совета исполкома массехказа запрос яьй «Грозэнерго» РЭУ Малхбузен электрически сетей кулгалхошка, электролинешта ремонт яр дехаш, — йоах Х. Амерханова.

Эггара хьалхаре цу тайпара запрос яьр 1980 шера. Жоп делар цу хана хиннача керттерча инженера В. И. Деркача: «...ДжІайрахьарча электросеташтa ремонт е лерхІ 1981 шера».

Чакхдаьлар из шу а, хувцалуш хІама дацар. Цудухьа 1982 шера юрта Совета исполкома юха а дийкар «Грозэнерго» кулгалхошкаре электролинешка хьажа комисси лйтар а де деззар хьадар а. Деркача когаметта хьатІаеначa Малхбузен электросетий керттерча инженера В. А. Мольсне деннача жоп йоахар: «Хоам бу, 1982 шера декабре ДжІайрахьарча электросеташта, къаьст-къаьсттача моттигашка, ремонт а ергья, тоха сьаргаш озарг а да аьнна дІаяздаьд Назрановски РЭС-а балха плана тІа. Капитальни ремонт ергья 1983 шера».

Дешаш аьнача дисад, гІулакхаш хувцаденнадац. Электролинешка хьажа а уж тоае а тахханалца цхьа дегІ чудаьннадац ДжІайрахьа. Из гІулакх хІанз санна леладой кхы а дукха хий ІотІоргда лоамаш юртарча наха сердалца йола хало озаш.

Кхы вІамагІа проблема яц укхаза — бувзам. Бувзам вІалла ба ала йиш йолаш а бац укхазара нах. Школе-интернате, лорий участке, трикотажи фабрика филиале вІалла хинна а яц телефон. Цига из ца хилара сатоха мегаргдар, нагахьа санна юрта Совета исполкоме латтачо болх боре. Вахача лелача массехк хІама нийслу. Кхыметтел цІи йоале а саг хала цамогаш хуле а де хІама долаш бац нах. Телефонаца ши-кхо дош аьлча даргдола гІулакх а нийце укх дунен тІара Назране баха безаш хул, кхыдола гІулакхаш а дите. ХІаьта ОлгатІе, Бейни, Хьули яхача юртаща бувзам хург ма бий аьнна сатувсац цар вІалла а. Уж юрташ цу гІулакха кхыча дунен тІа ядаш санна я.

— ХІанз санна маре бувзам ца хуле дош дац, ер-м. ДжІайрахьа юхе ядача юрташка саг цамогаш хилча, цигара хьа а вена саго хоам ца бича хІама хац тхона. Сихха лора гІо эшаш дукха моттигаш ма хулий. Дерригa дита а тоабе беза бувзам, — дувц А. Базоркинас.

Районисполкомо ший гІулакх нийсделча, цига хьалъала дезаш хІама хилча е телеграмма тох е почта нийца йодача машинаца хоам бохьийт. Ишта ба-кх бувзам. Цох аз шийга дийцача райисполкома председатела М. Зурабова Нохч-ГІалгІай бувзама производственно-технически управлене начальника А. Хаита бехк дІатІабиллар. Цох фу аьлар-те А. Хаита? Цо а кхычоа дІатІабиллар-кх бехк:

— Назранерча бувзама отделене начальник М. Цолоев ва цу гІулакхага хьажа везар. Бувзам юха меттаоттабайтаргба.

Ишта, цхьанне вокхал дІатІа-хьатІа а тетташ леладу из гІулакх. Цох-м бувзам тоалуш мичаб. ХІанз уж къамаьлаш дита, бувзама районни отделенегара гІулакх цхьан кога тІа даккхар хьадеха деза. Цу хьакъехьа эшаш дола гІо де деза цун республика бувзама управлене а.

Укхаза бахача наьха унахцІено лоралра дикка йоакхо ю республика унахцІено лоралра министерства а районни больница кулгалхоша а. Эшаш мел йола молха-маха яца ахча хьежалу, медицински инструменташ йолаш я. ДжІайрахьа хьаьнй лорий участок, сиха медицински гІо дара цІена машина тел. Фельдшерско-акушерски пункташка юкъера специальни дешара заведенеш чакхъяьха, шоай болх дика бовзаш бола нах ба.

ЦІи аьлча санна сиха больнице кхоачабе безаш унахой хул укхаза цкъаза. Масала, январь бетта машина ахка яха моттиг нийсъенна хиннай, цул тІехьагІа беррах йолча кхалсага цІий хьийлдац. Уж тайпа унахой Назранерча больнице бига йиш йий, мел никъ ба бе безар?

— Сова-м хац бига йиш йий, специалисташка хатта, деза-кх из.

Цу тайпара дар унахцІено лораяра министро П. А. Камышникова денна жоп. Цул совгІа, цу хьакъехьа дукха хІама ховш воацилга а ха, гІулакха духтІаьала дукха безам боацачох а тара вар министр, цо хьадаьча къамаьлах. ГІулакх тоалургда аьнна хетий шоана?

Шоаш цу тайпара хало озаш хилча, гІо дар ца дехаш, министерствага хоам ца беш Іийнай лорий участка заведующи А. Базоркина, хІанз-хІанз яхаш из гІулакх тІехьатетташ. ХІаьта ха-м дІа ма йодий, тІаккха сиха гІо эшаш вола унахо юха а гаьнарча новкъа ваккха везаш хул.

— ДжІайрахьера тха участок чуйолаш дола цІа массе оагІорахьара мух чухьекхаш да. Іай унахо тІаьзца йиш йоацаш шийла хул цу чу. Дукха ха я юрта Совета исполкома председателга облицовка йий а е кхыдар дий а из цІа дІайха хургдар де яхаш со лела, — йоах лорий участка заведующе.

Из тержал ца деш дитад. ХІанз а дукха тержала дац цу гІулакха оарцагІвала везача юрта Совета исполкома председатела. Из цІа тоадергда-м яьхад цо, яхар цайда бий тоадеш ца хилча, унахошка шийлача цІагІа хьежа везаш хилча. Луш дола доши гІулакхаш вІашкадоагІеш дац юрта дий а.

Хий... ХІара денна хилаза дергдоацаш да из хІара цІагІа. Хица нах Іалашбер во латтац цу лоаман дукхагІйолча юрташка. ДжІайрахьа бахача наьха хІара ноа хІана дац аьнна да из. Лаьжге, Бейне, кхыча юрташка а цхьацца точна ба, уж юрта юкъе, беррегача наха аьттув хургболча тайпара Іобиллаб. Бакъда, Іарихорча наха-м хало оз цу хица. КІеззига шелъяла йолаелча царна Іочуйллача хих ца бу, бІарччача Іай арахьара тІа ца деча хий доацаш багІа безаш хул уж. Нагахьа санна царна хий хьаувоаш йолча установкага хьожаргволаш саг балха хьаацаре аттача даргдар цигарча наьха гІулакх. ХІана аьлча, балха хьаийцар хьожаргвар цахададаш наьха хий лоаттадарга.

— Цу тайпара боахло хьаэца йиш яц, цига единица луш ца хиларах, — йоах Х. Амерханова.

Хаттар отт: нахага хий а доацаш хало Іовшийта йиш йий тІаккха? Из доши-м къоастаде йиш яр цигара лаьтташ чудоагІача «40 лет Октября» яхача совхоза кулгалхоща. Бакъда, цу боахамца дийцадац, цунгара гІо дийхадац саго.

ДжІайрахой а гонахьа ядача юрташкарча наьха а вахаре нийслуш йола проблемаш дІалхара фу ло лерхІте дІахойодача хана. Цох лаьца дийцар райисполкома председатела М. Зурабова:

— 1985 — 1986 шерашка хувцй лерхІ цигара электрически линеш. Цул совгІа, цу хан-юкъа хьае лерхІ бувзама отделенеи. Телевизиони программа цига во хьокхаш хиларех Маьттаца тІа ретранслятор оттаергья. Іарихе бахача наха Іай хий доацаш хало Іоешар дувцаргда «40 лет Октября» совхоза кулгалхоща, хийга хьожаргвола саг балха хьаацаре терхам тІа а бохийташ.

Из дерригa а дергда яхаш да. ХІанзарчоа царех цхьаккха а хІама де дІадоладаьдац. Бакъда, уж хІамаш дергда яхаш латташe а наха-м дикка халонаш оз. Йилхача ханага хьежа кийча ба цигара нах-м, нагахьа санна на ха хьатІанхаьчача дергда ахар къахата тІа дІаяздаьча ца а дуцаш, гІулакхашка бІаргегуш хуле.

С. ОСМАНОВ.

ЧАХКИЕВ Капитон

МОАКХАЗА ЛОАМАШ

(ДІахододар. Долалур № 135 «Сердало» тІа).

II.

Элмарзий вийнй ТІахІара саг йоагІача Іурра деnз тІаухаш болча наьх хьалдиздар сийна бай баьнна, кованаьра хенашца баьддаь дола доккха кош. Іийне гІандаш а оттадаь, цхьацца дунен къамьалаш деш багІа хьаьший а фусамдай а — боккхий нах, царна уралатта кийчбенна къонахий, гІулакх деш, кадай лела кагий нах, цІагІа, отар кІала, уйча — цхьаццанахьа дІатарбенна, шоай цІаккха ца хадаш дола истий хабараш дувцаш багІа хьаьший-кхалнах, дезарех боахка фусамдай истий: гІулакхаш деш кадай баьнна, даьрешка шарх яхийташ хьуаза ховха мехкарий; кийчденна а кийчдалаша а массе тайпа ханаш йола бераш; хьоалчагІа деча тІеиибсбенна хІама даалца дІа ца болхаш Іийна, биркъа хІамаш ювха, юстара коанаІаргахьа латта сагІадехаргаш; нордаех, бидаркаех, тачанкаех дІахьста а ястанза а йола бесбесара говраш; хьоалчагІийна гаргарча наха хьаькхийла беза-карта чулийхха жа — из массадола хІама хьувши гІар ешн дар. Тоаеннача базар тІа мо тата доаллар коа. Цу татана юкъе белгалъювлар додачунга-доагІачунга бІаргЇлокхаш, гІулакх деча наха «команда» телаш лелача керттерча фусамдаь — Элмарзий гІар.

— Хьайл, Элмарза цхийттара ваьлча мо лелацвй тахан, — бегаш бора хьаьшаша.

— Фу? Со се-м ва хІанз ер гІулакх дІадийрзача сайна саг йоалаергІолаш, — яхаш, вела а велаш, жоп телар Элмарзас. Іаьржача элтара кийнаца цІена Іаьржа чокхи-гІовтал и дувхаш, кІайча тІехка шалтацен тІехкарцен латтар из, гоама Іаса бе а йоалаш. Цун нийсача дегІа кепага диллача, ханал хьалха кІежъенний аьнна хетар цун чилла мо къегга Іаьржа мож.

Додар-доагІар массане а цунга хоаттар. ТІаухача хьаьшашка моаршал хатта а из тІаводар. Цхьаннахьа хьаьшаца Іохайнача дукха ца говш, кхы а бехкегІа барий бехк хилар кхераш, дика хиннача тІабаьхкача наха — хьаьшашта шийгара дІакхача дезача гІулакха ладарло ца ялийта, массанахьа фийла бІарг лехкаш лелар из: хІаранена шийна доагІача тайпара шу оттадайташ, кхы гІулакх дойташ. Цу мо-ча нах вІашагІкхийттача метте фусамдаь ший коа тІа массанахьа доал дІа ца кхачарах, массагІа моттиг хиннаяр бехк хулаш. ГІулакх деча наха хьаьшашта шу харцахьа оттадий, — тІехьа-хьалха даьккхе а бехкеча хьаьша доагІа устагІаш кортси пакхеи вІалла ца доагІача оттадий а. Из гІулакх чІоагІа лоархІаш вар Элмарза ше а. Цудухьа вар из сатем байна.

Ер цхьа ди, шин ди мара дий из, — йоахар цо ший дагахьа, — со ишттa оарцагІваьлча хьажа везар. Тахан наха бІаргадайна са хоза гІулакх ер мо ди цІаькха тІаккхаччалца дувцаргда наха. Даьнна гІалат а ишттa дувцаргда.

— Умат-Гири, хьавел укхаза, — аьнна, дІакхайкар Элмарза сихха дІаводача гІулакх деча кагийча нахах цхьаннега. ТІехкарех хьалъекха чокхе Іержаши лаккха хьалхьекха пхьоши долаш, кадай дІатІаваьхар эІамига саг.

— Уж хІана латт, уж Іоа латтараш? — хьаттар Элмарзас коанаІаргахьа юстара латтача сагІадехаргех.

— ХІанз замеш цІакхаьчача, хІама а данйта, дІабохийтаргба-кх оаха уж, — аьлар Умат-Гире.

— Замеш царна эшаш бац. ХІанззе Іо а ховшабий, хІама данйта.

Замеш хІанз-хІанз цІакхоач яхаш дувцар. Юрта ара кхаччалца царна наькъа даха бераш, бІаргагуча а хоалуш а адам дац, яхаш, юха коа ухар.

Отар кІал доккхача лахчан оарцо чу шортта дулхьалтІаьи бІерхІен хьалхашка а оттадаь, хІама дуаш вагІар нох саг — сагІадехаргаш.

— Шун тІа саг эш, жи, хьавоалаий Іоховве Іаддарзъя, хІама данйта цунга, — аьнна, дІакхайкар яй кхекхабеш вагІа нийсвенна къонах Сатаби, Умат-Гирега бІа а тесса.

— Хьа даь дакъа да хьона, къаденна кодж! Хьо Іоха царна, со хац хьона. Со сагІадехаш вац хьона. Со къонах ва хьона. Къаденна кодж, — аьнна, цІогІа а техa. Отара цхьан саьн чу кагийча нахана хІама дуаш ваггІачарa йІаьхача гІажаца тІахьийдар Сатабена дІаьхатина чокхи а дувхаш, чкъормальнa кхакха кий а тулляш, яьна юхь а йолаш воала саг. Сатаби яьна тІехьашка ийкхар. Умат-Гире вож хьалацар.

— Ай, хІама даа мара мича ях аз хьога, дукха ваха, Іади, хьо. Кхы аргдац, кхы аргдац, тайпан вай шиъ, хьада хІанз кулг, — аьлар Сатабе, вела а венна.

— Хьа даь дакъа, хьа даь дакъа, делаш сома хьа хІама. — Дац аз хьа хІама. Хьа синелла дуалда хьа хІама, — яхаш, цІогІа тьехкар эгІазаьча Іаддаракъас, Умат-Гире мархІа а воаллаш.

— Ва дукхавахарг, са хІама мичад из Іа дуар, наькъанга ма дий вай, хьо а со а. Элмарзий доа хІама ма дий из, ва хьо дукхавахарг, — яхаш, сацацар Сатаби бегаш беш.

— Хьа даь дакъа да. Элмарзий дакъа да. Аз дуаргдац. Со дІавахийта, — аьнна корзагІваьлар Іаддаракъа. Даггара лацарах ца къовлалуш, Умат-Гире карара а ваьнна, тІаведар из Сатабена. Юха тІаккхийтта Умат-Гире ше лацалехьа, шоза гІадж техар цо шийх дІабеддача Сатабена, цкъа тІера кий дІайохийташ, тІаккха, цу баьшача кертах цІий тІаьжкхийташ. Отар чу мел вар ура а иІкха, хала лаьца сопавир Іаддаракъа. ХІама дуаш багІа сагІадехаргаш а цу довно уралехийтабар. Отара хьалхашке йиза бераш гулденнадар. Сердаш а пхьарч увш а лувча Іаддаракъий цІогІа хеза цигга тІаккхаьчар Элмарза.

— Хьа даь дакъа, дика кхийтарий хьона. Хьа синелла даа хьа хІама. Аз дуаргдац хьа хІама, хьа даь дакъа, — яхаш, лувра Іаддаракъа.

ЦІий ухача метте керта тІа кІай йоалакх а дилла, вела къежаш, юстара латтар Сатаби.

— Малав цунга хІама ца дуйтар? Цунна халахетар даьр малав? Іаде ший ма дий е ков а карт а. Укхаза мел доа хІама а, — аьнна корзагІваьнна Іаддаракъа хьовсташ, йистхилар Элмарза. Халла хьаьста, те а ваь, хІама даа Іохоавир цо из, шийна къаьстта шун оарккув а оттадайта.

ЭгІаваь Іаддаракъа царца Іо а хайна, хІама даа ца ваьша сагІадехаргаш, бизалца хІама а диаь, дуІаш а дийша дІабахар, кхы тІа Элмарзас хІаранена цхьацца дото ахча а денна.

— Яь гІулакх миштад хьа, хІай латтар? — хьаттар Элмарзас тайпан йиший воІага Сатабега.

— Дулх кийча да хІанз Іоотадой, — жоп делар аьга хьежачо.

— ЙоагІаши дикен кхийттай гІадж-м, — аьлар Элмарзас, — корта оагабаь цо кертах дІадоахача цІех бІарганхийтача. — Кхы ма белаш цунца бегаш, — аьнна, шортта йистхинна дІаваьхар из.

* * *

Беша листача боалий Іийне мошача хьажкІаша хьула а баь, боккхий барех лечкъа малар молаш багІар кагий нах. ГІулакх деча кагеІчар къайлагІа тІаккхухьар царна дулх, хьалтІам, чІаьпилг, кхы дуа хІамаш.

— Жи, айбел, тхьамада, кад, — аьлар цхьанне. Массанена юкъе тІерча Іаьржа бос болча гІирсах белгала волча, бухарий элтара кий, зипа чокхи, туркий алтаза гІовтали хачий, ишттa жугатий тІоарска пезг-мачи дувхаш, цу дерригача Іаьржача баракъан тІа шакІа мо къегаш кІай тІехка бустамаш а, ишттa шалта-тІехкар а хьахьерчаш волча Мухтара хьалъийцар шийна хьалхашка латта къаракъа пела. Ир дир вокхар а.

— Адамий безамах ма далда вай! — аьлар тхьамада.

— Хьаьнали хилда хьона, — аьлар массане а.

— Даврах вуварг а воацаш, маларах вахарг а воацаш волча кІанта моаршалла, — аьлар цо. Массане тІехьа баркал а оалаш, дІахо волавелар из кад текьабе. — Ахчах Іеха а венна, дошох тувла а венна, вай дай сий дохаргдоацача кІанта моаршалла. Ахчах сий хийца, рузкъах новкъост вехка дІагІоргвоацача кІанта моаршалла. Хало еча вохаргвоацача, дика деча сонта варгвоацача кІанта моаршалла. ТІехьара тІа а хьежа, нах беларгбола хІама карах ма далда вайна! Цу тІехьа дІамаргда-кх вай ер, — аьнна, дІамелар Мухтара ший кад. Бат ца оаш, шура мелча мо мара, шортта, сих ца луш, дуача хІамашка

(Йистедоалар 4-ча оагІо тІа).

Геьнарча 30-ча шерашка венав Ленинграде уральски зIамига сагI Гладких Миша. Из ваьча Нытва яхача городе эггара чIоагIагIа лоархIаш бола професси яр металлурга яр, цудухьа прокатчик хилар Мишах. Амма арьдаьлар флот чIоагIдара кагирхой тIахьехаш дола комсомола нхайнарал. ХIаьта из а вахар комсомольски путевках Фрунзе цIерагIча Ленинградски лакхерча тIема - форда училище деша.

1941 шера [illegible] «Ненахкiсча тохашта тIайоахка хIамаш хьахха...». Хетаделар из цхьаьнха учебни тревога я аьнна. Амма дастта кхетадир цо уьзарв баьгдар — тIом!

1941 шера август бутт боаш фашисташа тийдар Ленинград Донкхача лаьттаца юкъарш хинна машинашьгаш. Бисар алхха цхьа никъ — Ладожски Iама тIагIоллар бар. Из ха хьатIаьтхоачаш вIашагIъелляяр Ладожски тIема флотили. Цунна юкъедалар капитана - лейтенанта Гладких командовать деш хинна «Шексна» яьха канонерски лодка а. 1941 шера 12 сентябре кхоачайир цо Осиновец яхача мысе латташ болча города эша кхачен тIема гIирсен тIаболаш хинна транспортий хьалхара караван. Цул тIехьагIа дукха йоходаш йир транспорта конвойца. «Шексне» тIехьатIа М. А. Гладких командовать деш хинна «Селенга» яьха канонерски лодка а юха а багар блокада лаьттача хана 7846 сагI тIемахойн 3000 тонн соагIа мухьи. Блокара дIаьвкхачул тIехьагIа канонерка дакъа лаьцар Ладожски Iама къулбаседахьарча йиста тIа десант хоаца.

Котлон дийнахьа Кронштате вар Михаил Александрович. ТIом чакхбоалаш III раьга капитан вар из, цунна еннаяр Шеча Байракха ши орден, Шеча Седкъа орден, II-ча степена Даймехка тIема орден, дукха майдалаш. ТIом сецачул тIехьагIа деллаш хилар офицерски состава болча Лахкерча курсашка, цул тIехьагIа хьехаш хилар. Отставке вахача города экскурсионни бюро болх бе волавелар Михаил Александрович.

СУРТА ТIА: Центральни тIема - морской музея «Бахара никъ» яхача филиале экскурсени хьалха ва М. А. Гладких.

О. ПОРОХОВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СПОРТ

РЕКОРД ОТТАЬЙ

«Садко» яхача бассейне хилар нек дарах Нохч-ГIалгIайчене хьалхе яккхара къаьст - къаьоттача спортсменашта юкъера яхьаш. Шин дийнахьа тайп - тайпарча дистанцешка къовсавелар бIаь соагIа зIамсаги йоIи. Къовсадаш хилар букъ тIа, комплекси хьсане, шин лоIамагIарча стиле, брасса, баттерфляй хьсане нек деш. Толаш хилар №№ 20, 41 йолча юкъерча школай спецклассий дешархой. Царех вар спорта мастерала кандидат, СССР кагирхой сборни команда член Шейко Игорь. № 41 йолча школа бархIлагIча класса дешархо волча цо 100 метр дистанце брассе нек деш республика керда рекорд оттайир — 1 минути 10,6 секунди. Цун тренераш ба Муравицкая Ларисая Панков Александри.

Советски Союза сборни командана юкъе а волаш, декабрь бетта вай мехкахочо дакъа лоацаргда «ДоттагIала» кубок яккхара яхьашка.

КЪОНА НЕКДЕРАШ

Массехк дийнахьа город Костроме къовсабелар берийн кхувшбоагIаришна спортивни школашкара некдераш. «Спартак» яхача ДСО Россовета хьалхле яккхара гулбеннабар цига 1971—1973 шерашка баьраш. Троеборье: комплекси хьсане 400 метр, брассей шин лоIамагIарча стилей 100 метра нек деча котало яьккхар вай мехкахочо, Грознерча № 20 йолча юкъерча школа дешархочо Лагашин Вадима. Цу школа а цу класса а дешархочо Тищенко Викас кхоалагIа моттиг яьккхар 200 метр брассе нек деш.

№ 22 йолча школа ялхлагIча класса дешархочо Скурко Андрея 400 метр комплекси хьсане нек деча шоллагIен, 200 метр брассе нек деча кхоалагIен моттигаш яьхар. Цунца цхьан классе дешача Крохина Наташас йиъалагIа моттиг яьккхар брасса хьсане 200 метр нек деш, троеборье пхелагIа а хилар из. Наташас кхоачашйир спортивни хьалхарча разряда норматив.

ЯЛХАЙТТАЛАГIА МАРА ВАЦ

Город Гомеле чакхдаьлар лакхарчех хьалхарчен лигай «А» класса чуйоагIача волейбольни командашта юкъера СССР Кубок яккхара финальни къовсамаш. 13—18 моттигаш яхара хиннача къовсамашка дакъа лаьцар хьалхарча лига «А» класса чуйоагIача Грознерча «Автомобилист» яхача команда. Счет 3:0 йолаш грозненцаш котбаьлар МВТУ (Москва), «Спартак» (Гомель) яхача командаел. Цхьабзкъа, «Сибирь» (Новосибирск), «Динамо» (Ташкент), «Локомотив» (Харьков) яхача командаша эшабир грозненцаш, цудухьа уж ялхайтталагIча моттиге мара хилаьзар.

ШАХМАТНИ КЛУБЕ

Нохч - ГIалгIайчене шахматех хьалхле яккхара къовсамаш дIалохьцо да. БархIлагIа тур чакхьаьначул тIехьагIа хьалхле делаеш ва СССР спорта мастер А. Хаит. Цун 6,5 очко я. Спорта мастерала кандидата И. Гелагаева, П. Севастьянов, Б. Турецкий, Р. Ядарбиев эша а веш, 6 очко яьккхай. ВIашта шоззза котало яьккхача спорта мастерала кандидата Н. Мелкумянца 5,5 очко я.

Хьалхле лелаерашта юкъепенав Урус - Мартанера хьалхара разряд йола В. Джапар-Алиев. Спорта мастерала кандидат А. Комаров эша а веш, 5 очко яьккхай цо.

ХIаьта яккха йиш йолча 5 очкох 4 очко яьккхай хьалхара разряд йолча А. Германова. Алхха из цаI мара вац А. Хаита эшаве ца могаш виса, цхьаькха кот ца воолаш чакхъаьлар вар парти. БархI турах цкъа ца эшаш хьавенав уж шаккхе.

БОНДАРЕВА КУБОК ЯККХАРА

Пхе дийнахьа Кисловодске къайсар традиционни йола, спортивни акробатика федераце председателя А. К. Бондаревх болча дагалоацама кубок. Цу Ерригсоюзни яхьашка дакъа лаьцар союзни республикашкарча 8 команда, Российски Федераце спортивни сий лорадеш вар Нохч-ГIалгIайчен «Трудовые резервы» яхача ДСО ворхI викал. Цар дика толамаш а дьлар. Вай мехкахоех спорта дунен хьалкьашта юкъерча класса мастерах Якушев Игорах, СССР спорта мастерех Якушев Александрах, Слюсарев Сергеих, Пастухов Юрех латтача коллективо шоллагIа моттиг яьккхар мaIача наха юкъе.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.25 — Мультфильм.
9.00 — «Новкъост Инкеййтий». Художественни фильм.
10.15 — Документальни фильм.
10.45 — «Гусарий сюита». Концерт.
11.20 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Дезтикъалагiча шерашкара коммунисташ». Документальни фильмаш: «Иртышна тIа», «Северне» йоакхонаш», «Ер мукъайоаца мукъа ха я».
15.45 — «Са къонача доттагIашта». М. М. Пришвина произведенеш ваголнаш тIа гIолла.
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Сенпен мештен Iемаьу ПТУ». «Токара В. П. Тихомирова уйлаш».
17.05 — «Белорусски суртанаш». Концерт.
17.25 — «Бераша — оанхарех».
17.55 — Н. Мясковский — № 27 йола симфони.
18.25 — «Юртара репортаж». Свердловски областера «Верхнепышминский» совхозерча наха эча гIишлонех.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Вай беш».
19.30 — «Халкъа мукъамаш».
19.50 — «Хила йиш йолчун доазув», яхача пха серех йолча телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. 2-гIаи 3-гIаи периодаш.
22.45 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Чарахьал деш да». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 5-гIа класс.
9.05, 12.30 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам бахар. Производственни среда вIашагIйоллачара эстетически фантораш.
10.35, 11.40 — Ботаника. 5-гIа класс.
10.55 — «Мьыкха урокаш». Iилма-довзийтара фильм.
11.10 — «Шахматни школа».
12.00 — Географи. 5-гIа класс.
13.00 — «Закон хой-теш хьона». СССР граждани къахьегамах йолча бохьонах.
13.45 — «Людвиг ван Бетховен». 1-гIа передача.
14.40 — «Ноанхьостага язден кьахат». Б. Горбатова произведенеш овгIонаш тIа гIолла.
15.20 — «Кердадараш».
17.10 — «Со милици». Документальни фильм (нохчий меттала).
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.45 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Рига). 2-гIаи 3-гIаи периодаш. Перерыв йолча хана (19.25) — «Вийса даьнъала хий ла шун, бераш!».
20.15 — «...Ялхайтта шу дьнимен бокхагIен».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Май хаккар». Художественни фильм.
22.50 — Документальни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

14 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Сакъердаме старташ».
9.20 — «Хила йиш йолчун доазув». Художественни фильм. 1-гIа сери.
10.30 — «Путешественникий клуб».
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — хIаране гIулакх». Телевизионни документальни фильмаш: «Красноводски дел», «Хийн ален».
15.25 — Хьа вениниски библиотека. В. И. Ленин. «Карл Маркс».
15.55 — ДIалекх С. Орехова (гитара).
16.15 — «Кердадараш».
16.20 — Ленински преми лауреаташ. Социалистически Къахьегама Турпалца, СССР АМН академикаца Е. Н. Мешалкинца школьникаш вIашагIкхетар. Иркутскера передача.
17.00 — Тха корреспондентаца дуьц.
17.30 — РСФСР халкъа артиста Р. Ибрагимова дIасала эпарашнара ареш.
17.50 — Мультфильм.
18.20 — «Халкъа ихсвлаш». Телевизионни обозрени.
18.45 — Мультфильмаш.
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — «Дунен нагирхойн».
19.50 — «Хила йиш йолчун доазув». Художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Балетах» Советски зIамарара балет.
22.45 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
23.50 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Къахьегама дисциплинах долча дешак». Iилма-довзийта фильм.
8.35, 9.35 — Обществоведени. 10-гIа класс.
9.05, 12.40 — Немций мотт. Хьеха 1-гIа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Физика. Оптически прибораш.
10.35, 11.40 — Юкъара биологи. 9-гIа класс.
11.05 — «Iилман вахари». «Ялта программированни яр». 2-гIа передача.
12.10 — Истори. 6-гIа класс.
13.10 — Природоведени. 2-гIа класс.
13.30 — «Режиссера искусство». 1-гIа передача.
14.15 — Алкоголизмах дола Iилма-довзийтара фильмаш. «Фу диннад хьа вега!», «Боля».
14.30 — Iилман техникан дьнитта 1984 шера хинна СССР Паччахьалкхен преме лауреаташ. Даьна лоацаш ва Социалистически Къахьегама Iюзза Турпал, СССР АН президент, академик А. П. Александров.
15.15 — «Кердадараш».
16.00 — «Кердадараш».
18.25 — Краснодарски телевидене студе программа.
19.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.45 — «Шоана хетар. Кагирхой общежитте».
20.15 — «Вийса даьнъала хийла шун, бераш!».
20.25 — «Iалама доттагIий клуб».
21.00 — «Ха».
21.35 — «Деше гуйре». Художественни фильм.
22.55 — «Кердадараш».

Эскаре гIулакх деш ба вай мехкахой

ГВАРДЕ МУГIАРЕРВАР

ТIема гIуланхах дика кхеташ, из эргадоахаш тоадеча корда мулаш доахаш хиларца белгалбоалаш ба воккхагIволча лейтенанта В. Андриевске ротера тIемахой. Iан замалахьа Iомалуча толамаш дахарех тIехдикаяр аьнна цIи тиллий разведчикий подразделенех, эскара даькъа воинсин коллективашта юкъерча яхье бIубенна хьалха латт из. Укхазарчарех хIаране уйла я тIайица лекхараш сийленца кхоачашде, хьалхалаттарий сийлахьа гIулакхаш дебаде.

ТIемахой шоай гIулакхах геттара дика кхеташ хилар гуьадьлар итогови проверка хьалхерча заняте. ХIаране строевой кийчон приемаш кхоачашйир тIемахоша, кхеташи бертахеи кхоачашдора тIема гIулакхаш. ГIовнаш кийса леладеш, зоза тIадийха баракъа долаш, воакхош тIа йоахкаш тIема денала знакаш йолаш бола уж, даькъа беррига тIемахой а санна, цу гуйран маьлха дийнахьа къаьстта гIозбаьнна болаш баьхкар строевой плаце.

...Военни оркестр я екаш, гаьнна дIадарж команда зоьне дешаш. Даькъа лични состав дакъала ювц командира шера керттера знамен дIайолаяларна. Цхьатарра ден «Ура!» — итогови проверна дIайолаеннай.

Шоай тIема новкъостанца цхьана боьхонна кийчбенаб цунна тIемахой-разведчикаш. Проверка ечо команда а лий, стройна юкъера хьаравоал взвода командир В. Садлов. Опыт йола строевик белгалвоал дахкха хIама довцаш дика кийчвенна эпсар ше хиларах тарра. Ведомоста тIарча цун тайпан шера хьалхашка оценка оттаю — тIехдика. Строевой плаце эггара лакхагIйола баллаш лаьхар подразделене зIамагIболча командираша а: А. Бучинске, Н. Солдатова, кхычар.

Строевой гIулакх геттара дика Iомадаь хилар хьахьехар царна карарчар а. ТIехдикой дикеи оценкаш яьхай мугIарерча В. Тимошкова, М. Пешхоева, С. Никитинске — строевой треняшкен планови занятешкен строевой кийчон приемаш тIатеIIа хьаьръеш. Iомалуш беча тIем тIа шоай деррига денал тIадахийта къахьегача подразделене беррига тIемахоша.

Тахан кхы цIаькха а дог теш эскархой кица бахкхилара: «Стройна юкъе дика вале — тIем тIа чIоагIа ва». Разведчикаш — хьалхарча юкьигерча тIемахой, шоай тайпара салтий ма бий. Шоашта дIабедекна герои техникен йоккхача говзаленца леладарца, эггара чоалханеча хьалашка деккар кхоачашде харца белгалбоал дезтвалагIча шерашкара тIемахой. Сийлахь-боккхача Даймехка тIема бIухой денале гIулакхаш хьалльцараш. Царех ва комсомольски активист мугIарера М. Решнов. Лакхоча ондача дегIара, товш тIаювхаш форма йолаш, волча по бIубенна кхоачашдю геравцара приемаш.

— ТIехдика йир, — хьакхайнаду проверка еш волчо. ТIемвхочун Iомавалар а товзал а вокхарна масалана йоалаю цо.

Ишта инициатива йолаш тIатеIIаш карадерзадора мугIарерча М. Пешхоева Iомалуча хана кхоачашдеш дола тIема гIулакхаш. Дукха ха йоацаш белгалваьлар из тактически занятешка. Раьведдозоре волча хана по хьахьехар ше чIоагIа фе хилар, «противнико» яь кIийле ший ханнахьа гуче а йоакхаш, цу сахьате ховм бир цу хьакъехьа командирага сержантага Н. Салдатовга. Катехха чакхданкха делаш хинна-гIулакх дизза кхоачашдир разведчикаша.

Дахкеппа мутIахьа а волаш цун Герзашнарча Ивашка гIулакх дара эстафета шоай дезале бокхагIбарашнара — тIемахошкарен къахьегамхошкарен хьайний Пешхоев Маровбека. Тахапарча салтечун даьда — Иса Мусаевич граждански тIема бирсача шерашка комсомоле вахав герз бе а делла, къовсим лоаттабьб цо Нохч-ГIалгIайчу Советски Iаьдал даккхар духьа. Тахан подразделене комсомольски активисташта юкъе ва цун вейий воI — тIемахо. Ший тIема новкъостаьшна цхьана тахапарча занятешка строевой гIулакх шийна тIехдика хоьлга хьахьехад цо. Массадолча хIаманна «тIехдика» я подразделене оценка. ДIаходахе дезаш керда мулаш за разведчикий. Уж хийцца доахалургдолаш да денал долча тIемахошна. ТIехдика рота бIухой из бакхьхилар дIахьоцха кийча бе.

ТIема гIулакх Iомадеча подразделене доаха толамаш дк тIехьа совдуалар, барттайнача, кхотаеннача коллективе хIаране говзал лакхлора. Эскарерча дерригача дисциплинашта, эггара лакхагIйола балл лькхар мугIарерча М. Пешхоева а Марзабека да — запасера тIемахо Муса Ибрагимович Пешхоев ма гIадгIоргвар ший воI бIаргавайча. Лакхача дегIара, зоза тIадийха баракъа долаш, тIема говзал лакха хилар тойтташ наьнха тIа йоахкаш знакаш а йолаш вола мугIарера М. Пешхоев строе эгга водаш хоза ва, Iомалуш тIом беча хьалхара а дика а ва.

Эзараш километраш яда хIаиз тIемахо вьча юртан ший новкъостаца цхьана атта доаца тIема Iилма Iомадеш из волча учешешка дувлача герзий ало мерцача доакьаштен хьун петараштеп юкъе. Цхьбаньгьда, сатийнача лоацача минуташка уйлен доги ший юртагахьа — Долахоагахьа хул салтечун. Цун письмошна гIадхувл «Малгобекский» совхозе лоархIаш бола, бархI бер хьалхедаьи кхетам беннен бола Муса Ибрагимовичи Абидат Багаудиновнаи.

ЗIамагIчун иразеча кхело къаьста тешал ду, герз бе а делла социализма дуне лорадеш хьалхарча юкьиге латтача гварде рядовой Пешхоев Марзабека лораеш йола вай Даьхе, тIемахойн къахьегамхойн мохк, сийлахь-боккха низ болаш хилара. БоккхагIйолча вежараша а санна халкъа хьехархочуи никъ хержаб цо, толаме чакхъаьнкхай шоай республика паччахьалкхен университета ши курс. Цига Iомадьр нахъадьнцад пуина тIема гIулакх деча. ХIаьта эскаре дах гIулакх чIоагIа пакъадаргда хургволча педагога. Эскаре деналах кхы тIа а чIоагIвенна, сийлахьча гвардейски даькъа цIеча байракха. Даймехка хьалхашка ше бiаьвча безача дунна тошаме волаш юхавоагIаргва из ший дешар дIаходахь.

В. МАРЧЕНКО,
воккхагIвола лейтенант.

СУРТА ТIА: гварде мугIарерчар Пешхоев Марзабек.

Автора сурт.

МОАКХАЗА ЛОАМАШ

(Доладур 3-ча оагIо тIа).

кхайдар из. Шалта кIалхара кIай мукъ бола дитнъа урс хьа а даьнхха, цунца хьатийда битнъа дулха лич шелбеннача кIомача беркIала а Iетта, хьалнхаьллар цо. Цунна тIехха, сих ца луш, саббарах ходаль ах хьалтIам йнар. Сутарал лоацаша дуача хIамах, саббаре цо тохача кулго хьагойтар дукхапешца хулаш доаца кIоарга зодел доаллаш из хилар. Цунна шоллагIа вагIачо, моакха кий туллачо, ерста герга юхьмараш йолчо тхьамадийна цхьа чо а тара боаш, ше пела менна ваьнначул тIехьагIа, цIи ельлча мо чекха шийна хьалхашка мел илла дулх, цхьа чIегилг мара ца юташ дIа а диаь, шоллагIча аргIанна вебир ший кад.

— Со башха ер лоаца баннха ховш а ваш, — аьлар цо, — Тхьамадо дикача кIанта моаршалла ма текъабарий, аз сай аргIанна дикача йоIа текъабергба-кх ер. ЯхиЙла дика йоI!

Берригаш а белабелар.

— Жи, жи, алал, Хьамзат.

— Мишта хул из дика йоI, сенах йоал цун дикал, ала Iа.

Массава а сакъердам хинна вар мишта, сенца белгалйоаккхар-хьогI укхо йиIий дикал, яхаш.

— Дика йоI ше дика йолалдаь дика я. Дикача йиIий моаршалла аз дIамол-кх ер. — аьнна, ший кад дIа а менна, бат а эза, ший биса дулха чIегилг берхIала а Iетта, дIакхаьллар Хьамзата.

Массава а велар, алхха цхьа Мухтар вагIар зембоахача саббареча бIарганца цунна бIарахьенаш. Цо кхетадно, ший зIамагIа доккхача хьакъала да воацилга.

— Жи, ер дулх хьаэцалаш. Ер чIоагIа дика тоадаь дулх хиннад, — йоахар цо, тхьамадана хьалхашка уллачох а аьрдехьа вагIачоа хьалхвиккарчох а доакъош а доахаш.

— Даалахь, даалахь, — аьлар Мухтара вела а кьежа, — дулх дика а да, массанена атта кийслуш а дац. КхоалагIа дола кадаш дIамолеш кад текъабир тхьамада шоллагIа зIамагIа волча Бексолта. Массава а дог дика хинна вар.

— Аз текъабу ер кад, — аьлар цо. — цIаьхха в деналах йоахаргвоацачо кIанта моаршалла: цIера кхерама, хин кхерама да кIалвутаргвоацача дьи моаршалла: аз бийса яьча а са тоссаш а — мичча хана, хьо вахача лоттаба кIерам санна сийдалькйна духьала йоагIача йиIий моаршалла...

Из аьнна соцадир Бексолта ший къамаьл. Ков чу кхоачаш латтача замеша ер тача тоний таташ хьахезар. Сихха тIеххьара кадаш дIа а менна, замешта Iонакъабахар кIантий.

* * *

Деррига кхотаденна адам — йстий, бераш, къоахий дIа-юха лестош никъ а боахаш, уйчента йисте хьаттар чопа беха шн ды боалла, нускал тIадола тачанна. Нускал тIера Iолоанкхаш шозза топ иьлар ков оагадеш.

— Ма етта уж топаш, хьаша дац! — яхаш, кхайкар къовной.

ХIама хьахазацар коарча гIарахи татахи. ВорхIазза юала тепча хьал а яьккха Мухтара урагIа хьоккхаше а Элмарзий Iаса кхийтар цун пхьарсах. Юхахьежа, техар малав хайча, тепча юха Iочу а елла, кагийча наха юкъе дIакъайлаваьлар из.

— Бокхха кIай чIаллан цхарал тIа а кхуллаш уйча хьатIадаьккхар нускал. Ши йоI яр цунна уллув, нускал ше мо, кIай даьре чоккеш а дувхаш. Доккха мерий дукъ а долаш, елаш йолча сесаго зIамига кIаьнк мархIевеллар нускала. КIаьнк велхарчкъаьра мо сетта а сетташ. Цунна бе доаллача хьовла дIахьекхалуш бIехдора нускала цхарвли чоккин. КIаьнк кара сацацар; велхаш, ветталуш. Нускал из къовла гIертар. ЗIамигача бохча чура хьа а даьнкха ахча бе делдар цо кIаьнка. Ахча, тато а деш, цIен кигье Iодехар Мерий духъ дагIача сесаго, мехкарий дIа-юхи а боахаш, хьалехар Iодеха ахча. Хьаийце, ший кIаьнка шозза тIоара техар цо дорхьеина.

— НаIалт хьо бера, — йоахар цо. — ма сий доалаш бер а да-кх.

Къовахий корах дIачухьажар, цIагIа нускал чудоакхаш. Кхалнах беррига а уйча гулбенна, цIелг чакхбаргбоаш кхотабенабар.

— Кхы цхьанкха хьовзам боацаш довгIий цо? — хьаьттар Элмарзас замелха хIанача тайпан зIамигача сага, карта юхе дIаюстара а вьнкха.

— Хьовзам болаш хIама-м дац. ХIаьта а тхьовре цIаккьвча хургдар тхо, Саьл-Гире воI хиннавецаре, — йоп делар Османа.

— Цо фу даьд? — хьаьттар Элмарзас.

— Из вар тхоца маларах кIеэнга харцахьа аьнна. Новкъа тхоцарча цхьан сагана цо дов а даьнкха, уж вIашагIкъестош, ши сахьат соагIа даьккхад оаха.

— Мичаб уж хIанз? — хьаьттар Элмарзас.

— ДIа цIагIа чубитача замешца ва Саьл-Гире воI Ахьмад-м, вож тхоцара дIакъьастар, тхо юртах чуделча, — аьлар Османа.

— Къийсар фу дар цар? — хьаьттар дуз тIа вала гIертача фусамдас.

— Къийсар хIама дацар. Саьл-Гире воI ший куралла вокханга гIелал яьхаш вар. Нах дика хинна мара цу шинних цаI мара цIа-м воагIаргвацар. Вож зIамига сагI бехк боацаш а вар, паьхе ихьа са а теха дIавахаь мара, укхох чIегилгаш дIаухийтаргйолаш а вар, — йоахар Османа.

Замелха хинна кагий нах хIама дуаш багIача цIагIара хьаарахоэар чIоагIа лувча сага гIар.

— Аз дийшача даьла къонора, ловзар ца дой, шей-м аккхар лелачун мах а бац, сагI йоалаьча а ца дой, мича де дела из ловзар! — йоахар цо.

— Из малав? — аьлар Элмарзас.

— Из ва-кх Саьл-Гире воI Ахьмад яхар, — аьнна, цIеношкахьа IотIаволавеннача соцавир Осман Элмарзас.

— Гю, Iа хьай гIулакх де. Цунца-м аз дергда къамьл, — аьлаю цо.

Замеш багIача цIен даналa латтача кора тIа дIатIаиттар Элмарза.

— Ловзар а хургда, кхы хоаиа эша сакъердам а хургба, кIантий. Ца доахаш хила цо, — аьлар цо шоаш болча сагаца.

Берригаш а урагIайттар вонкхача сага. Бехкала вахa хьайзар меннилга ца хайта гIерташ, ишатъа ший дегI хьалъураоттадаь Ахьмад а.

— Сагуча ма хила, — аьнна, Элмарза дIавахар.

Боккхий нах — хьаьшни диаь-менна, доагIа шоай гIулакх а дьь, цIаьха болабелар. Енача сага моттиг ирал долаш, даьхьала а йийце, шоаш хьоалчагIийна цу шей-кей Элмарзайга дIа а лий, арабоалар уж, кагийча наха цар говр, ворда хьаэге, тIа а хоншабий. Ишта дIаухараш накьабоахаш Элмарза воаллаш, фусамда хетташ хьа кoa вера цхьа воккха сагI. Цунна бе йоаллача шоах гора из файтона изовчик волта. Цо йоахар, цIалахa нурам да шоашта доагIар хьа а лий.

— Хьан оттаьь фу файтонаш я уж, сона-м хIама хаш, — аьлар Элмарзас. Юххера гIуваьдаьлар гIулакх. Владичапкае диа-менна ше сагI йоагIача воагIача Саьл-Гире Ахьмада ворхI файтон йоалаьй шийна. Эггара хьалхарчун тIа ше а хайна, шоллагIчуна улдув ды а бийза, кхоалагIчун тIа фегра а йилла, эггара тIехьарчун тIа ший шоз а йилла. Ишта оттаь Iобоалаь уж цхьаьраш тахан замелха йигай, вожаш, укхох ца тешараш, мах дIа ца балар кхераш, цIалхай. Замелха хинначa кхаь файтоначара цхьа извоачик вар хIана шоашта боагIа мах хьа а лий, шоаш дIадахийта яхар.

— Iурра дена дуача хIамах мотт техаоза а да тхо, — аьлар вокхачa сего.

— Из ма во гIулакх да цо леладер, — аьлар Элмарзас. — ДIабахийта беза нах мах дIа а бенна. ХIача гоабу укхо ераш! Алал цуна, дIачугIоа ахьенне. Аьхарга хIама кхалийна, чу а бахе.

Миисот ялале, чу а бита, ше царна Iо а хайна, хIаьа дайитар Османа извоачикашка. Сарралла эшаш я шийна файтонаш, аьнна. Iайра Ахьмад извоачикаш дIа ца бохийташ.

— ХIанзалца, а ма дийнадий шо цуи гIулакха, кIаиз сайре хила дукха ха а мича йисай, — Элмарзас а аьнна, Iайра извоачикаш, шоашта боагIа мах а шица бахар дукъа.

(ДIахододар хургда).

РАДИО

13 НОЯБРЬ.

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Инструментальни музыка концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Хьалхъь а яьха дIалла эза объекташ — кийчон мугIаре» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — КПСС ЦК октябрьски (1984 шера) Пленума решенеш — юртарча къахьегамхой кхоачашде дезача гIулакхий программа (эрсий меттала).
16.16 — Юртбоахама къахьегамхошта лаьрхIа дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Мишта дIакъо дезаш Iангара дахар?» (эрсий меттала).

14 НОЯБРЬ.

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан никъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Эрсий халкъа иллеш (эрсий меттала).
11.15 — «Советашнара партгруппаш». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Экономика пхьамаш». Езача поездашта — шера никъ» (эрсий меттала).
15.15 — «Берттайнача дезале» (нохчий меттала).
15.35 — «Ден темаех» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера хьал (нохчий меттала).
16.15 — «СелаIад» (эрсий меттала).
16.45 — Стахановски болама 50 шу дизарга. «Традицешта мугIахьа кипар» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «ДIадодар кIезигагIен хьайбаш леладара продукци дуккагIен» (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — «Даьа, нана, са садкъа!». Литературно-музыкальни композици.
17.40 — «Сакъердамеча талгIе тIа».
18.14 — Тха музыкальни галерей.

УКВ

17.00 — Литературни эстрада тIа ба антераш.
17.39 — Концерт-вальс.
18.10 — М. Сулаева стихаех дакъа иллеш.
18.44 — Моттигерча авторий произведенеш.

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грознен моркаш а йолаш, лоан догIен а делхаш, малхбузехьара секунде 3 — 8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 2 —4 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркаш а йолаш, йоачан а йолаш, къулбаседехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоххана секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ00297. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4719.